

Norsk svine-
produsenter
når nye
høyder

6

Sauekontrol-
lens årsoppgjør
2012

24

Over 50
deltakere
på bransje-
samlingen
for speke-
mat

34

Go'mørning

Tidsskrift fra Animalia | 26. årgang

0213

 ANIMALIA

Foto: Grete Ringdal, Animalia

Hovedsaken: Det nye regelverket for hold av slaktekylling trer i kraft 1.juli og dette hever lista for alle som produserer kylling.

Nytt regelverk for hold av slaktekylling

10

Hele verdikjeden er representert i dette nummeret av Go'mørning.

På gården legges grunnlaget for kvalitet på sluttproduktet i husdyrproduksjonen. Husdyrkontrollene dokumenterer at tilstanden i norsk husdyrproduksjon er god og utviklingen er positiv på de fleste områder. Ingris-tallene for 2012 viser at norske svineprodusenter også i fjor kunne registrere økt effekt. De beste blir bedre og avstanden til neste nivå er redusert. Det jobbes aktivt med forbedring. Sauekontrollens 2012-tall forteller en tilsvarende historie; de beste sauebøndene er svært gode. Statistikken viser at medlemmer av Sauekontrollen både har høyere lammetall og bedre slakteresultater. Den samme tendensen ser vi hos Storfekjøttkontrollen. De produsentene som evner å utnytte produksjonsdata og fokusere på forbedringspunkter som fremkommer av nøkkeltallsanalysene, får høyere slaktevekter, bedre klassifisering og tidligere slaktemodne okser. Husdyrkontrollene er pådrivere for å sikre gode produksjonstall uten at dette går på bekostning av dyrevelferd eller dyrehelse.

Hovedtemaet i dette nummeret er viktige endringer i forbindelse med implementering av EUs slaktekyllingdirektiv. Animalia har samarbeidet tett med bransjen om utvikling av utfyllende bransjeretningslinjer og et eget dyrevelferdsprogram. Bransje-

Tor Arne Ruud

tor.arne.ruud
@animalia.no

retningslinjene, som nå er anerkjent av Mattilsynet, utfyller og skjerper reglene i den nye forskriften. Elementene i dyrevelferdsprogrammet for slaktekylling krever samarbeid i mange ledd. Fjørfebransjen prioriterer dette arbeidet høyt.

Transport fra gård til slakteri er et kritisk punkt i verdikjeden. Årsaker til transportdød hos småfe blir nå kartlagt. Funnene vil blant annet kunne gi grunnlag for tiltak på gården og ytterligere forbedring av utdanningsopplegg for dyretransportører. Les også gode råd og veiledning om hvordan nye krav til samle plass for småfe bør håndteres.

På slakteriet har Animalia hovedfokus på dyrevelferd og hygiene tilknyttet slakteprosessen. Vi har sett nærmere på det nye svenske kontrollregimet for overflatekontroll av slakt. Go'mørning oppdaterer deg også på fremdriften i et viktig tiltak på slakterinivå; opplæ-

ringsvirksomhet knyttet til forskrift om avlaving av dyr som ble implementert i januar i år. Animalia har utviklet et omfattende opplæringsprogram som er skreddersydd for de ulike dyreartene. Dette har skapt stor interesse også internasjonalt. Mattilsynet har vurdert og godkjent kursene. Statusartikkelen dokumenterer at kjøttbransjen er godt i gang med opplæringsarbeidet.

I kjøttbedriftene er det sterkt fokus på prosess- og produktutvikling. Stemmingsrapporten fra årets bransjesamling for spekematprodusenter vitner om faglig engasjement og at bransjen verdsetter slike felles arenaer for erfaringsutveksling.

Hele verdikjeden blir til syvende sist evaluert og verdsatt i butikken og rundt spisebordet. Kjøtt og egg i kostholdet er et viktig område for ny kunnskapsutvikling og -deling. Kostholdskonferansen MeetEat 2013 er under utvikling. Reserver 5. november til å oppdatere og engasjere deg i kosthold, kjøtt og folkehelse.

God sommer!

Tor Arne Ruud

Animalia er et av Norges ledende fag- og utviklingsmiljøer innen kjøtt- og eggproduksjon. Animalia arbeider med faglige spørsmål innen husdyr-, kjøtt- og eggproduksjon. Animalia tilbyr norsk kjøtt- og fjørfebransje og norske bønder kunnskap og kompetanse gjennom e-læring og kursvirksomhet, forsknings- og utviklingsprosjekter, husdyrkontroller og dyrehelsetjenester.

Vi ønsker å utvikle praktiske verktøy for produsenter og bransje, basert på solid erfaring, forskning og innovasjon. Animalia er en nøytral aktør som arbeider for og sammen med hele den norske kjøtt- og fjørfebransjen. Våre ansatte har høy kompetanse og praktisk erfaring fra bransjen. Animalia arbeider langs hele verdikjeden i norsk kjøtt- og eggproduksjon, fra produsent til industri.

Go'mørning er et fagblad utgitt av Animalia og har et opplag på 1800 eksemplarer. Ta gjerne kontakt dersom du har innspill til innholdet i bladet. Vet du om noen som bør motta Go'mørning, send en e-post til oss.

Ansvarlig redaktør:

Helga Odden Reksnes
helga.odden.reksnes@animalia.no

Redaktør:

Mads Opsahl
mads.opsahl@animalia.no

Redaksjon:

Ole Alvseike
ole.alvseike@animalia.no
Ola Nafstad
ola.nafstad@animalia.no

Design:

Gazette AS

Layout:

Audun Flåtten

Trykk:

Konsis

ANIMALIA

Postboks 396 - Økern, 0513 OSLO
Tlf: 23 05 98 00 Faks: 73 56 48 10
E-post: animalia@animalia.no
Web: www.animalia.no

MENINGEN:

AVHENGIG AV Å LYKKES 4

Nye NYT NORGE-produkter..... 5

Svineprodusenter når nye høyder ... 6

Hovedsaken:

Nytt regelverk for hold av slaktekylling . 10

Nye krav ved avliving av dyr 20

Nettbasert slaktekurs for jegere 22

Sauetekontrollen 2012 24

Småstoff 27

Nordisk møte i klassifisering 28

Meeteat 31

FOTOGRAFERT: RFID 32

Bransjesamling Spekemat 34

Storfekjøttkontrollen 2012 36

RESTEN AV VERDEN 39

Samleplass for småfe 40

Transportdød småfe 41

Svensk kjøttkontroll 42

Baksiden 44

9

Godt over 1200 kjøttprodukter er godkjent for bruk av merkeordningen NYT NORGE

22

Animalia har i samarbeid med Norges Jeger- og Fiskeforbund utviklet et nettbasert slaktekurs for jegere.

28

Danmark arrangerte nordisk møte i klassifisering i mai og her møttes klassifiserer fra Sverige, Danmark, Finland, Island og Norge.

36

Storfekjøttkontrollens årsrapport: Sakte men sikkert har medlemstallet i Storfekjøttkontrollen steget. I 2005 var 42 % av ammekyrne registrert i kontrollen, i fjor hele 78 %.

Avhengig av å lykkes

Viktige endringer i forskrift om hold av høns og kalkun innføres fra 1. juli. Implementeringen av EUs slaktekyllingdirektiv, med forskriftsendring og egen bransjeretningslinje knyttet til denne, skjer etter en omfattende prosess som norsk fjørfenæring har vært aktiv i. Prosessen har pågått parallelt med Mattilsynets tilsynskampanje i slaktekyllingbesetninger, rapporten etter denne og en tiltakende offentlig debatt om kyllingproduksjon generelt og dyrevelferd i kyllingproduksjon spesielt. Vitenskapskomiteens rapport om dyrevelferd og slaktekylling danner også et viktig faglig bakteppe.

Løsningene myndighetene har valgt er i avveiningene mellom ønsket om å bedre dyrevelferden, og å opprettholde norsk kyllingproduksjons konkurransekraft. Et økende kyllingkjøttforbruk basert på import er verken god dyrevelferd eller god næringspolitikk. Følges alle elementer i dyrevelferdsprogrammet vil det medføre bedre dyrevelferd. Norsk fjørfenæring er vist betydelig tillit. Dyrevelferdsprogrammet innebærer en tettere løpende oppfølging av dyrevelferden og mer direkte konsekvenser av suboptimal drift av besetningen, enn i noen annen husdyrproduksjon. Oppfølging og iverksetting av dette er tillagt dyreeier, varemottaker og rugeri. I en avtaleregulert og velorganisert verdikjede må varemottaker ta et særlig ansvar. Brudd og manglende oppfølging i enkeltbesetninger vil slå tilbake på alle. Det behøver ingen å være i tvil om etter den offentlige debatt om resultatene i tilsynskampanjen.

En forsiktig økning av tettheten til 36 kg/m² gir ikke bedre dyrevelferd. Isolert sett er det tvert om et lite skritt i feil retning. Det er den totale pakka av forutsetninger og krav for å produ-

Ola Nafstad

ola.nafstad@
animalia.no

sere ved denne tettheten som sikrer at velferden blir bedre. Derfor er det avgjørende at alle forutsetninger følges opp bokstavelig og absolutt. Frister skal holdes, KSL-revisjoner skal gjennomføres og avvik lukkes, helseovervåkning skal være på plass, produksjonsdata skal registreres og brukes aktivt for å bedre drifta av besetningen. Brudd på disse grunnleggende kravene må få den konsekvensen dyrevelferdsprogrammet forutsetter – utelukkelse, og produksjon på grunnlag av bare forskriften med en tetthet på 25 kg/m². Den løpende overvåkingen av det totale miljøet i huset innsett for innsett gjennom tråputescoren og påfølgende reduksjon i tetthet ved alvorlige avvik, er et av de viktigste elementene i velferdsprogrammet. Derfor er det avgjørende at slakteriene vurderer tråputeskadene rett og konsekvent, og følger opp en hver flokk med avvik som forutsatt. Tråputetrappa skal brukes.

Revidert forskrift og nytt dyrevelferdsprogram vil være et kraftfullt verktøy for å få fram endringer i besetninger som har hatt kontinuerlige problemer over tid, og som ikke har ønsket eller evnet å gjøre noe med det. For noen av disse besetningene kan avsluttet kyllingproduksjon bli den endelige løsningen. Dette er likevel ikke den viktigste gevinsten med programmet. Det viktigste må være små framskritt,

økt fokus på dyrevelferd og stabil god drift i alle besetninger som driver normalt godt.

Den grunnleggende motivasjonen for å fokusere på bedre dyrevelferd for en produsent eller ei næring må alltid være synet på dyr og dyrs verdi. I tillegg bør økonomi og trivsel på egen arbeidsplass være viktig. Men det finnes også viktige eksterne grunner. Norsk fjørfenæring kan trygt legge til grunn at den offentlige debatten om næringa vil fortsette og sannsynligvis tilta. Den beste måten å møte det på er med åpenhet og, i videste forstand, orden i eget hus. Prinsipielle motstandere av intensivt husdyrhold vil neppe bli fornøyd med det, men den vanlige forbruker med krav og forventninger til dyrevelferd, kombinert med en grunnleggende aksept av næringsmessig hold av dyr, må kunne ha tillit til næringa.

Mattilsynets rolle i drifta av dyrevelferdsprogrammet er avgrenset til å motta melding om besetninger som ønsker å drive med en tetthet på over 33 kg/m². Men fjørfenæringa kan også trygt legge til grunn, og faktisk også håpe, at slaktekyllingproduksjon vil være et prioritert tilsynsområde framover. Oppfølging av dyrevelferdsprogrammets krav fra produsenter, varemottaker og rugeri vil trolig være et sentralt tema. Da er næringa avhengig av at programmet er fulgt opp som forutsatt. Tilsyn skal skape økt fokus og god regelverksetterlevelse. Tilsyn er tillitsskapende i forhold til resten av samfunnet forutsatt at resultatet er rimelig godt – og også kommuniseres som det fra tilsynsmyndighetenes side.

Ola Nafstad

Mads Opsahl

mads.opsahl@
animalia.no

 ANIMALIA

Mange kjøttprodukter med NYT NORGE-merket

Det er i overkant av 1 200 produkter av kjøtt som er godkjent for bruk av merkeordningen Nyt Norge. Den tradisjonsrike Mydland-pølsa fra Tromsø blir det første kjøttproduktet fra Troms som får NYT NORGE-merket.

I Tromsø er Mydlandpølsa et begrep, og lokalpatrioter mener det er Nord-Europas beste pølse.

- Etter mine fem år i Nord Norge vet jeg at nordlendinger setter pris på en god røkt kjøttpølse. Derfor er det ekstra hyggelig å kunne tildele NYT NORGE merket til et så bra produkt som Mydlandpølsa, adm. direktør i Matmerk Nina Sundqvist.

Mydlandpølsa er en kjøttpølse fra Mydland AS, som tilfredsstillter kravene til NYT NORGE. Kjøtt er den største kategorien i NYT NORGE og det er nå totalt over 1850 produkter godkjent fra 44 virksomheter.

Norske råvarer

NYT NORGE-merket garanterer bruk av norske råvarer. Kjøtt, egg og melk er alltid fra Norge. For sammensatte produkter er det tillatt med inntil 25% ikke-norske ingredienser, eksempelvis salt, ris og sukker som vi ikke produserer her til lands.

Videreforedlet i Norge

NYT NORGE stiller krav til at matproduktene i sin helhet er produsert av virksomheter som er lokalisert i Norge.

Kvalitetssikret

Når du velger et produkt merket med NYT NORGE, er du sikret at råvaren kommer fra et gårdsbruk der hensynet til dyr, mennesker og miljø er ivarettatt etter bestemte standarder og at dette kan dokumenteres.

Norske svineproduse

Foto: Audun Flåtten

Flere levendefødte og avvente per årspurke

For 2012 har «Antall beregna avvente per årspurke» endt på 23,9 i gjennomsnitt for alle besetninger (tabell 1), noe som er en økning på 0,4 fra året før. Dette er en av de største effektivitetsøkningene vi har sett over tid. Både antall levendefødte og antall avvente per kull har hatt en økning på 0,1 gris fra året før og endt på henholdsvis 13,1 og 11,1.

Redusert tap i dietida

Kullstørrelsen har over flere år vært økende. Antall avvente per kull har steget og andelen døde grisunger i dietida har vært stabilt i underkant av 15 %, frem til i 2011, hvor det var en stigning. Tapet er fortsatt høyt, men vi ser en hyggelig reduksjon på 0,2 % slik at det i 2012 ender på 15,1 %.

Flere tomdager og en svak nedgang i grisingsprosent

Selv om det har vært en effektivitetsøkning i produksjonen og antall kull per årspurke er uendret, viser antall tomdager per kull en svak økning på 0,9 dager. Dette gjør at hver purke i snitt er tom 19,1 dager mellom hvert produserte kull.

Grisingsprosent, der purker som er solgt drektig er inkludert, har hatt en svak nedgang fra 80,7 til 80,6.

De beste blir stadig bedre.

Mange norske svineprodusenter er svært dyktige. De ti beste produsentene har særst gode resultater og produserer i gjennomsnitt 29,9 griser per årspurke.

Likevel er det fortsatt store besetningsvariasjoner når det gjelder produksjonsresultater. Den beste tredjedelen av besetningene produserer 26,3 avvente per årspurke, mens den dårligste tredjedelen ligger ca. 6 grisunger bak, med 20,3. De beste har både større kull ved avvenning og ikke minst langt bedre reproduksjonsresultater. Grisingsprosent, inklusiv solgte drektige purker, er 85,6 hos den beste tredjedelen sammenlignet med 73,6 hos den dårligste gruppa. Det er store forskjeller mellom besetningsgrupper, men avstanden mellom de beste og de dårligste har blitt mindre i 2012 sammenlignet med året før. Dette kan tyde på at flere har tatt tak i sine forbedringsområder. Dette er en svært gledelig utvikling spesielt med tanke på at antall besetninger bak tallene er ganske stabilt.

Mari-Janne Rasmussen har bakgrunn som fagkonsulent på gris hos Nortura og er ansatt i Animalia som spesialrådgiver med ansvar for drift og vedlikehold av Ingris.

Mari-Janne Rasmussen

mari-janne.rasmussen
@animalia.no

enter når nye høyder

Tabell 1: Purker

Gruppe	2011	2012					
	Alle	Alle	Topp 10	Beste 25%	Beste 1/3	Midtre 1/3	Dårligste 1/3
Antall besetninger	411	395	10	98	131	132	132
Antall årspurker per besetning	101	107	81	109	122	124	76
Antall kull per besetning	209	222	178	234	261	255	150
Beregna avv. per årspurke	23,5	23,9	29,9	26,9	26,3	23,5	20,6
Kull per årspurke	2,18	2,18	2,29	2,27	2,26	2,19	2,02
Levendefødt per kull	13,0	13,1	14,6	13,7	13,6	13,0	12,7
Dødfødt per kull	1,2	1,2	1,0	1,2	1,2	1,2	1,3
Avvent per kull	11,0	11,1	13,2	12,0	11,8	11,0	10,4
Døde til avvenning, %	15,3	15,1	9,9	12,9	13,4	15,3	17,6
Alder ved avvenning	33,6	33,5	33,7	33,8	33,5	33,1	34,3
Prosent 1. kull	36,9	38,3	34,3	35,9	36,0	38,9	41,0
Dager fra avv. til bedekning	6,4	6,4	4,5	5,6	5,5	6,3	8,0
Tomdager per kull	18,2	19,1	10,2	12,0	12,4	17,7	32,1
Omløps%	7,3	7,3	0,9	5,0	5,0	7,6	10,6
Omløps% inkl. utm. oml/ikke drekt.	12,5	12,6	5,4	8,4	9,1	12,5	18,4
Grisings%	79,5	79,5	88,1	85,1	84,6	79,0	72,1
Grisings% inkl. solgt drektig	80,7	80,6	88,2	86,1	85,6	80,4	73,1
Inngrisingsalder	356	355	356	358	357	350	361
Døde av utmeldte purker, %	11,5	10,3	11,3	9,6	10,6	10,3	9,8

Tabell 5: Smågris

År	2008	2009	2010	2011	2012
Antall avdelinger	44	52	68	63	71
Antall besetninger	34	42	47	49	53
Antall smågris med tilvekst	51657	58254	80667	76493	88738
Antall avdelinger med fôrreg.	19	19	26	28	29
Antall smågriser med fôrreg.	22781	26665	39895	32991	42137
Antall smågriser per avdeling	1174	1120	1186	1214	1250
Vekt ved innsett, kg	10,5	10,5	10,4	10,4	10,1
Vekt ved avgang, kg	31,4	31,4	31,3	31,9	31,4
Daglig tilvekst, gram	498	474	493	521	504
FE per kg tilvekst	1,89	2,02	1,91	1,89	1,87
Fördager per smågris	42	45	44	42	42,1
Døde, %	1,8	1,8	1,7	2,2	1,7

Fortsatt få registreringer

Datagrunnlaget for smågris etter avvenning har fortsatt et stort potensial, men for 2012 har grunnlaget økt med ca 10.000 gris både for tilvekst og fôrforbruksregistreringer.

Gjennomsnittlig daglig tilvekst er på 501 gram (tabell 5). I samme periode er fôrforbruket per kilo tilvekst er redusert med 0,2 og er på 1,87 FE.

**» Økt tilvekst og bedre fôrutnyt-
telse hos slaktegrisen**

De siste årene har det vært en heller svak utvikling i daglig tilvekst hos slaktegris. I 2012 har den daglige tilveksten hatt en flott økning, og i gjennomsnitt var tilveksten 957 gram per dag (tabell 2). I samme periode har vekten ved innsett og slaktevekter sunket. Kjøttprosenten er stabil på 60,9. Fôrforbruket viser for første gang på lenge en nedgang med 0,3 FEn og ender på 2,73 per kilo tilvekst.

Også blant slaktegrisprodusentene er det store forskjeller i resultat når besetningene er inndelt i grupper etter daglig tilvekst og fôrforbruk. Hos de beste 25% av besetningene har grisene en daglig tilvekst på 1038 gram (tabell 4). Ser vi på den dårligste gruppa har de en daglig tilvekst på 887 gram. Når vi sammenligner fôrforbruk har den beste tredjedelen av besetningene 2,54 FEn per kilo tilvekst og den dårligste gruppa 2,91 FEn (tabell 3).

Det er en utflating i antall besetninger med registreringer for slaktegris, men vi hadde i 2012 en god økning i antallet som registrerte tilvekst og fôrforbruk. Det er fortsatt et stort potensiale blant både rene slaktegrisprodusenter og for de som har kombinert besetning.

Foto: Audun Flåtten

Tabell 2: Slaktegris

År	2008	2009	2010	2011	2012
Antall avdelinger	166	190	215	219	220
Antall besetninger	134	153	181	166	167
Antall slaktegris med tilvekst	155184	176148	213463	217304	217206
Antall avdelinger med fôrreg.	118	126	129	140	197
Antall slaktegriser med fôr	141390	155039	185972	182126	202168
Antall slaktegriser per avdeling	935	927	962	992	987
Vekt ved innsett, kg	29,7	30,5	30,2	30,9	30,8
Slaktevekt, kg	79,4	79,5	80,0	80,3	79,9
Daglig tilvekst, gram	951	742	944	952	957
FE per kg tilvekst	2,74	2,74	2,74	2,76	2,73
Fôrdager per slaktegris	90	91	92	92	91
Kjøttprosent	56,7	59,1	60,7	60,8	60,9
Døde, %	1,5	1,7	1,7	1,8	1,8
Kasserte, %	0,5	0,5	0,5	0,4	0,5

Tabell 3: Slaktegris, fôrforbruk

Gruppe	Alle	Beste 25%	Beste 1/3	Midtre 1/3	Dårligste 1/3
Antall avdelinger	197	49	65	66	66
Antall slaktegris med tilvekst	202168	53258	66775	67316	68077
Antall avdelinger med fôrreg.	197	49	65	66	66
Antall slaktegriser med fôr	202168	53258	66775	67316	68077
Antall slaktegriser per avdeling	1026	1087	1027	1020	1031
Vekt ved innsett, kg	30,8	30,4	30,4	31,0	31,0
Slaktevekt, kg	79,9	79,6	79,6	80,1	80,0
Daglig tilvekst, gram	957	998	993	952	927
FE per kg tilvekst	2,73	2,51	2,54	2,73	2,91
Fôrdager per slaktegris	91	86	87	91	94
Kjøttprosent	60,9	61,0	61,0	60,8	60,9
Døde, %	1,9	1,7	1,6	1,9	2,1
Kasserte, %	0,5	0,4	0,4	0,5	0,6

Tabell 4: Slaktegris, tilvekst

Gruppe	Alle	Beste 25%	Beste 1/3	Midtre 1/3	Dårligste 1/3
Antall avdelinger	220	55	73	73	74
Antall slaktegris med tilvekst	217206	50471	68267	71318	77620
Antall avdelinger med fôrreg.	197	47	64	68	65
Antall slaktegriser med fôr	202168	46050	63103	67715	71350
Antall slaktegriser per avdeling	987	918	935	977	1049
Vekt ved innsett, kg	30,8	30,9	30,6	30,9	30,9
Slaktevekt, kg	79,9	80,4	80,2	80,3	79,1
Daglig tilvekst, gram	957	1038	1028	965	887
FE per kg tilvekst	2,73	2,63	2,64	2,71	2,82
Fôrdager per slaktegris	91	84	85	90	96
Kjøttprosent	60,9	60,8	60,7	61,0	60,9
Døde, %	1,8	1,4	1,5	1,6	2,3
Kasserte, %	0,5	0,3	0,4	0,4	0,7

Nå på polsk, portugisisk,
slovakisk, spansk, litauisk,
engelsk og norsk!

TRYGG PÅ JOBBEN

E-LÆRING - HELSE, MILJØ OG SIKKERHET

Alle bedrifter i kjøtt- og fjørfeindustrien har plikt til å gjennomføre opplæring i helse, miljø- og sikkerhetsarbeid. Nå har industrien selv utarbeidet et nettbasert e-læringsprogram som gjør dette enkelt, effektivt og rimelig.

Enkelt med E-læring

E-læring formidler kunnskap på en langt mer levende måte enn som f.eks lærebøker og ved foredragsvirksomhet. Instruksjonsfilmer, oppgaver og enkle kunnskapstester gjør læreprosessen enklere og morsommere. Det at du kan styre kurset i ditt eget tempo og at du kan ta det på hvilken som helst datamaskin som har nettilgang, gjør at det er lett å finne både tid og sted for gjennomføringen.

Kurset har følgende hovedemner:

- Introduksjon om helse, miljø og sikkerhet
- Personlig verneutstyr
- Sikker knivbruk
- Ergonomi
- Sikker bruk av arbeidutstyr
- Roller og ansvar i bedriften
- Forebygging av personskader
- Ettettest med kursbevis

Grunnleggende HMS-kompetanse

"Trygg på jobben" gir deg muligheten til å gi alle dine ansatte den grunnleggende HMS-kompetansen de trenger. Kurset er delt inn i seks hovedtema, og til slutt kan man ta en ettertest som viser om du har bestått eller ikke. De som består ettertesten får utskrevet et kursbevis.

E-læringskurset "Trygg på jobben" skal gi økt kunnskap og bevissthet om:

- Risikoforholdene i kjøtt- og fjørfeindustrien
- Hvordan personskader og muskel- og skjelettskader kan forebygges
- Den enkeltes ansvar og oppgaver i det skadeforebyggende arbeidet

Kurset er et samarbeid mellom Nortura, Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, NHO Mat & Bio, NHOs Arbeidsmiljøfond og Animalia.

God pris

Prisen er 400,- kroner pr. bruker for ett års bruk. Har du mange ansatte, diskuterer vi gjerne en bedriftsavtale med deg.

**Ta kontakt med Animalia for mer informasjon på telefon 23 05 98 00
eller på e-post: animalia@animalia.no**

E-LÆRING

Marlene Furnes Bagley er sivilagronom (cand. agric.) i husdyrfag fra UMB. I tillegg har hun en Master of Management fra Handelshøyskolen BI. Hun har jobbet med prosjekter, kursvirksomhet og rådgivning. Marlene har tidligere vært i ansatt Norsk Fjølfeag, Fagsenteret for fjølfe og i Kjøtt og fjølfebransjens Landsforbund.

Marlene Furnes Bagley

marlenefurnes.bagley
@animalia.no

Endringer fra 1. juli

HOVEDSAKEN:

NYTT REGELVERK FOR HOLD AV SLAKTEKYLLING

Hovedtemaet i dette nummeret er det nye regelverket for hold av slaktekylling som trer i kraft 1.juli. Driftsenheter som ønsker å produsere ved tettheter over 25 kg levendevekt per kvadratmeter må være tilsluttet et eget Dyrevelferdsprogram.

Foruten helseovervåkning, KSL-revisjoner og krav om deltagelse i produksjonskontroll, står tråputeregistreringer på slakteriene sentralt i dyrevelferdsprogrammet. Bevegelige tetthetsgrenser tillater kun de beste driftsenhetene å produsere ved de høyeste tetthetene, og vil kreve tett samhandling mellom rugeri, kyllingprodusent og slakteri.

Foto: Grete Ringdal, Animalia

Dyrevelferdsprogram slaktekylling:

Hva kreves?

Foto: Grete Ringdal, Animalia

1. juli 2013 trer nye endringer i Forskrift om hold av høns og kalkun i kraft. Dette som følge av implementering av EUs rådsdirektiv 2007/43/EF om minimumsbestemmelser for beskyttelse av slaktekylling, det såkalte "slaktekylling-direktivet". I tillegg tas det inn nasjonale tilleggbestemmelser.

Det nye regelverket hever lista for alle som produserer kylling. Reglene blir generelt strengere, og det er bare de beste driftsenhetene som gis anledning til å produsere med de høyeste dyretetthetene. Utgangspunktet er at "alle" kan produsere slaktekylling ved en tetthet på inntil 25 kg levendevekt/m². Skal man produsere ved høyere tetthet – inntil 36 kg levendevekt/m² – må en rekke betingelser være oppfylt.

Fjørfebransjen, ved Kjøtt- og Fjørfebransjens Landsforbund og Nortura, har forpliktet seg gjennom en egen bransjeretningslinje og et Dyrevelferdsprogram slaktekylling, som utfyller forskriften. Animalia er sekretariat for bransjeretningslinjen, og skal være pådriver for samordnet og lik praktisering. Animalia skal tilby opplæring og veiledning, over-

våke praktiseringen av bransjeretningslinjen, gjennomføre nødvendige oppdateringer og holde kontakt med Mattilsynet.

Retningslinjen er forpliktende for slakterivirksomheter som tilslutter seg skriftlig, og disse plikter å gjøre retningslinjen til en fullverdig og integrert del av egne kvalitetssystemer. Den enkelte slakterivirksomheten skal tilby egnet produksjonskontroll til slaktekyllingprodusentene, gjennomføre kalibrert tråputebedømmelse, og varsle driftsenhetene i god tid om frister for veterinærbesøk og KSL-revisjoner. Det er slakterivirksomhetens oppgave å inkludere, eventuelt ekskludere, driftsenhetene fra dyrevelferdsprogrammet.

Det er kun ved deltagelse i Dyrevelferdsprogrammet driftsenhetene gis anledning til høyere tetthet enn 25 kg levendevekt/m². Dyrevelferdsprogrammet inneholder følgende fire elementer:

1. Helseovervåking
2. Kvalitetssystem i Landbruket (KSL)
3. Produksjonskontroll og dokumentasjon
4. Tråputeregistrering

HOVEDSAKEN: NYTT REGELVERK FOR HOLD AV SLAKTE

1. Helseovervåking

Kyllingprodusenten må ha skriftlig helseovervåkingsavtale med en veterinær, og veterinæren skal utføre besetningsbesøk minst en gang hver 12. måned. Mer om dette i egen artikkel i dette nummeret.

2. Kvalitetssystem i Landbruket (KSL)

Driftsenheten må kunne dokumentere at produksjonen skjer i henhold til offentlig regelverk og KSL-standard for fjørfeproduksjon. Dette dokumenteres gjennom KSL egenrevisjon og gjennom ekstern KSL-revisjon. Egenrevisjonen skal gjennomføres elektronisk (www.matmerk.no/ksl), og må ikke være eldre enn 12 måneder. Det må i tillegg være mindre enn 3 år siden siste eksterne KSL-revisjon på garden. Ekstern KSL-revisjon innebærer besøk av KSL-revisor fra Matmerk. Fjørfenæringa vil her berømme det gode samarbeidet med Matmerk. Syv KSL-revisorer, godt geografisk spredt, har fått særskilt opplæring i revisjon av kyllingbesetninger etter det nye regelverket. Det vil sikre en likere revisjonspraksis når rundt 200 kyllingbesetninger skal revideres årlig. Avvik avdekket under egenrevisjon eller KSL-revisjon må lukkes innen fristen.

3. Produksjonskontroll og dokumentasjon

Det kreves at driftsenheten er medlem i, og registrerer produksjonsdata i, en produksjonskontroll levert av eller godkjent av Nortura eller slakterivirksomhet tilknyttet KLF. Produksjonskontrollene inneholder blant annet data om tilvekst, dødelighet, kassasjoner fôrforbruk og variable kostnader. Forskriften krever eksplisitt at det skal registreres antall innsatte dyr, bruksareal, hybrid, samt antall døde med angivelse av dødsårsak dersom det er mulig, eller avlivningsgrunn. Om ikke alle de nødvendige produksjonsdataene inngår i produksjonskontrollene, skal de allikevel registreres. Disse dataene skal oppbevares i minimum 3 år og være tilgjengelig ved inspeksjoner eller andre forespørsler fra Mattilsynet.

Ved tettheter av kylling over 33 kg/m² kreves det i tillegg at:

- Driftsenheten sender melding til Mattilsynet senest 15 dager før første innsett og angir tetthet og antall dyr.
- Dyreholder til enhver tid har for hånden en oppdatert dokumentasjon som beskriver hus og utstyr i detalj: Husplan med størrelsen på tilgjengelig areal for dyra, type strø, ventilasjonsplan med styringsverdier og tek-

niske opplysninger, fôrings- og vanningsanlegg, alarm- og backupsystemer. Teknisk inspeksjon av ventilasjons- og alarmanlegg skal dokumenteres.

- Den ansvarlige for dyreholdet skal forsikre seg om at
 - a. konsentrasjonen av hhv ammoniakk (NH₃) og karbondioksid (CO₂) ikke overstiger hhv 20 ppm og 3000 ppm målt i kyllingens hodehøyde,
 - a. romtemperaturen ikke overstiger utetemperatur med mer enn 3°C når utetemperatur i skyggen er mer enn 30 °C og at
 - a. gjennomsnittlig luftfuktighet målt inne i husdyrommet gjennom 48 timer ikke overstiger 70% når utetemperaturen er under 10 °C.

4. Tråputerregistrering

Med punktene 1-3 på plass vil det være oppnådde tråpute-poeng i de foregående innsettene som avgjør hvilken maksimale tetthet den enkelte driftsenhet kan ha i kyllinghuset. Dårlige tråputeresultater gir trekk i tillatt tetthet, mens gode resultater gir anledning til å øke tettheten. Mer om denne "tråputetrappa" i annen artikkel i dette nummeret.

Inkludering i dyrevelferdsprogrammet – varemottakers ansvar

På bakgrunn av dokumentasjon av punktene over, er det varemottaker som inkluderer driftsenhetene i Dyrevelferdsprogram slaktekylling og dermed kvalifiserer disse til å produsere med høyere tetthet. Hvis det er påvist avvik med hensyn til helseovervåkingsavtale og veterinærbesøk, KSL-revisjoner (egenrevisjon eller ekstern revisjon), deltagelse i eller manglende registrering i produksjonskontroll, skal disse være lukket innen lukkefristen før inkludering i Dyrevelferdsprogram slaktekylling kan finne sted. Dersom varemottaker likevel påviser vesentlige avvik fra offentlig regelverk, KSL-krav eller bransjeretningslinjen, skal varemottaker anse driftsenheten for å stå utenfor Dyrevelferdsprogram slaktekylling.

I tillegg trer flere andre krav i kraft 1.7.2013, og gjelder uansett hvilken tetthet driftsenheten skal produsere under. Av disse er bl.a. krav om dokumentert kompetanse, tilsyn minst to ganger per dag, krav til lysstyrke og krav om tidligste fjerning av fôr og vann i forhold til forventet slaktetidspunkt. Dette kan du lese mer om i en annen artikkel i dette nummeret.

KONTAKT

Har du spørsmål rundt dyrevelferdsprogrammet og det nye regelverket for hold av slaktekylling, ta kontakt med Marlene Furnes Bagley.

Marlene Furnes Bagley, marlenefurnes.bagley@animalia.no

Tråputepoeng avgjørelse

Av Marlene Furnes Bagley, Animalia

Som en del av Dyrevelferdsprogrammet for slaktekylling har slakterivirksomhetene ansvar for å gjennomføre kalibrert tråputebedømming på slakteriet.

Tråputebedømming har vært gjennomført ved norske fjørfeslakterier siden 2005. Animalia har ansvaret for opplæring og kalibrering mellom slakteriene. Med det nye regelverket som trer i kraft 1. juli i år vil oppnådde tråputepoeng være bestemmende for hvor høy tetthet den enkelte driftsenhet kan ha i kyllinghuset. I denne artikkelen vil vi fortelle mer om denne "tråputetrappa" og gi noen konkrete eksempler.

Tråputepoeng

Vurderinger av tråputene på slaktetidspunktet anses i dag som den velferdsindikator som gir best informasjon om miljøet i huset og dyrevelferden i flokken. Tråputeprogrammet gjelder for alle flokker/besetninger og innebærer at minst 100 føtter fra hver flokk bedømmes av sertifisert personell eller ved bruk av godkjent teknologisk løsning, for eksempel kamera.

Tråputene klassifiseres i tre ulike klasser:

Klasse 0: Uten anmerkninger

Klasse 1: Lett skade, små lesjoner

Klasse 2: Grov skade, alvorlige lesjoner

Tråputepoeng for et innsett beregnes slik:

$$\begin{array}{r} \text{antall/andel klasse 0} \times 0 \\ + \text{antall/andel klasse 1} \times 1 \\ + \text{antall/andel klasse 2} \times 2 \\ \hline = \text{tråputepoeng for innsett (0-200)} \\ \text{der 0 er beste resultat og 200 dårligste.} \end{array}$$

Tråputepoeng for innsett deles inn i tre nivåer:

Nivå A (tilfredsstillende): poengsum 0-80

Nivå B (ikke tilfredsstillende): poengsum 81-120

Nivå C (uakseptabelt): poengsum 121-200

Tiltak ved ulike tråputenivå:

Nivå A: Ingen tiltak, men driftsenheten mottar tilbud om rådgivning fra sin varemottaker ved over 40 i tråputepoeng.

Nivå B: Tiltak:

- Produsenten skal straks søke råd hos besetningsveterinær, ventilasjonsfirma og/eller hos annen rådgiver med relevant kompetanse. Det settes opp en plan for oppfølging og gjennomføring av tiltak/lukking av avvik.
- Tiltaksrapporten, inkludert produsentens plan for oppfølging av tiltak, sendes på forespørsel til varemottaker.
- Ytterligere besetningsoppfølging ved gjentatt nivå B vurderes av produsenten i samråd med besetningsveterinær

Nivå C: Tiltak som ved nivå B. I tillegg kommer opp- og nedjusteringene av maksimalbelegget beskrevet under "Tråputetrappa"

"Tråputetrappa"

Kravene til opp- og nedjustering av tetthet på bakgrunn av tråputeundersøkelser er regulert i Forskrift om hold av høns og kalkun, § 35.

Dagens tetthet er maksimalt 34 kg levendevekt per m². Nytt regelverk tillater inntil 36 kg, forutsatt at visse krav er oppfylt (se annen artikkel i dette nummer). Produsenter som kan dokumentere tre innsett med nivå A på rad rett i forkant for introduksjon i dyrevelferdsprogrammet, kan for innsett etter 1. juli i år øke maksimal tetthet fra 34 til 36 kg umiddelbart. Alle andre slaktekyllingprodusenter som for første gang forplikter seg til å være tilknyttet Dyrevelferdsprogram slaktekylling, kan starte med en dyretetthet på 34 kg levendevekt per m².

0 poeng: Ingen skade

1 poeng: Moderat skade der nuppene i huden blir forhorna, vokser og mørkner

2 poeng: Grov skade med åpne sår eller skorper og tegn på blødning eller hevelse

HOVEDSAKEN: NYTT REGELVERK FOR HOLD AV SLAKTE

nde for tillatt tetthet

Eksempel 1:

Kåre Kyllingnes har de tre siste innsettene før 1. juli hatt hhv 28, 14 og 55 i tråputepoeng. Disse tre innsettene er dermed alle i Nivå A (under 80 poeng) og Kyllingstad kan dermed i sitt første innsett etter 1. juli ha inntil 36 kg levendevekt per m².

Eksempel 2:

Nina Nebbevik har de tre siste innsettene før 1. juli følgende tråputepoeng: 75, 42, 106. Det ene innsettet er i Nivå B (81-120 poeng), og Nebbevik har derfor ikke tre A-innsett på rad. Nebbeviks første innsett etter 1. juli kan ha inntil 34 kg levendevekt per m².

Produsentene som slutter seg til Dyrevelferdsprogram slaktekylling kan altså starte på enten 34 kg eller 36 kg etter 1. juli. Deretter påvirker oppnådd nivå tettheten slik som vist i Tabell 1.

Eksempel 3:

Kåre Kyllingnes, som startet på 36 kg per m², er uheldig med innsettet sitt og får 171 i tråputepoeng (nivå C). Kyllingnes må derfor redusere med 3 kg i påfølgende innsett, og kan da ha en tetthet på inntil 33 kg per m².

Eksempel 4:

Nina Nebbevik, som startet på 34 kg per m², oppnår de to påfølgende innsettene hhv 0 poeng og 32 poeng i tråputeresultater. Hun får da lov å øke med 2 kg og kan ha inntil 36 kg per m² i påfølgende innsett.

Eksempel 5:

Kåre Kyllingnes er nok en gang uheldig med tråputeresultatene. Innsettet med 33 kg per m² får 90 i tråputepoeng (nivå B). Kyllingnes må påfølgende innsett redusere tettheten med 2 kg og kan ha inntil 31 kg per m².

Eksempel 6:

Kåre Kyllingnes føler at dette går feil vei, og søker råd hos ventilasjonsfirma og produsentrådgiver. Sammen foretar de noen justeringer og Kåre er ved godt mot. Innsettet med 31 kg per m² går godt og han får bare 8 i tråputepoeng (nivå A). I følge tabellen kan han da øke med 2 kg påfølgende innsett og ha en tetthet på inntil 33 kg per m². To nye A-innsett vil gi 2 kg til i økning til 35 kg og etter enda et A-innsett er han igjen på 36 kg.

Eksempel 7:

Nina Nebbevik har flere A-innsett og holder seg stabilt på 36 kg per m². Men så får hun et innsett med 87 i tråputepoeng (nivå B). I følge tabellen skal hun da egentlig ned 2 kg i påfølgende innsett, men det finnes et unntak: Etter fire innsett med A på rad (noe Nina har), gir ett enkelt B-innsett ingen endring, og Nina kan likevel ha inntil 36 kg per m² også i det påfølgende innsettet. Men får hun ett nytt B-innsett før hun har klart å opparbeide seg fire nye A-innsett på rad, rykker hun ned 2 kg.

Med påfølgende innsett menes nye kyllinger som settes inn i samme dyrerom på et tidspunkt der man i samråd med rugeri har hatt mulighet til å justere antall kyllinger. Hvis forhold som ligger utenfor produsentens kontroll medfører høy klassifisering for ett innsett, kan Mattilsynet etter søknad, fatte vedtak om at oppnådd nivå ikke skal medføre nedsatt tetthet i påfølgende innsett. Mattilsynet har her vært klare på at dårlige tråputeresultater som følge av førkvalitet ikke vil falle inn under dette, men heller vil anses som et forhold mellom kunde og leverandør.

Tabell 1: Tråputepoeng og dyretetthet

Tillatt maks. belegg	Oppnådd nivå	Konsekvenser for maks. belegg i påfølgende innsett
Over 25 kg t.o.m. 33 kg	Ett innsett med nivå A	Økning med maks. 2 kg
Over 33 kg t.o.m. 36 kg	To innsett på rad med nivå A	Økning med maks. 2 kg
Over 25 kg t.o.m. 36 kg	Ett innsett med nivå B <i>Unntak: Etter fire innsett på rad med nivå A, gir ett innsett med nivå B:</i>	Reduksjon med 2 kg <i>Ingen endring</i>
Over 25 kg t.o.m. 36 kg	Ett innsett med nivå C	Reduksjon med 3 kg

Hva er nytt?

I forbindelse med implementeringen av EUs slaktekyllingdirektiv i norsk regelverk ble det gjort en del endringer i Forskrift om hold av høns og kalkun. Det er også blitt gjort noen nasjonale endringer som gjelder for både slaktekylling, verpehøns og kalkun.

I denne artikkelen presenteres endringene i forskriften. Hele forskriften finnes på www.lovdatab.no.

Kapittel I. Formål, virkeområde og definisjoner.

Endringer i § 2. Virkeområde

Her er det etter endringene presisert at § 5, tredje ledd om kompetanse, og § 35c om dokumentasjon kun gjelder for besetninger på mer enn 200 slaktekyllinger.

Endringer i § 3. Definisjoner

De nye definisjonene i § 3 er hentet fra slaktekyllingdirektivet. Daglig dødelighetsrate og kumulativ daglig dødelighet er begreper som skal tas i bruk ved hold av slaktekylling med tetthet over 33 kg/m².

Kapittel II. Generelle krav til drift og utforming av fjørfeanlegg

Endringer i § 5. Kompetansekrav

Denne paragrafen beskriver krav til kompetanse hos dyreeier og andre som steller dyra. Dyreeiere og andre som steller dyra skal i følge § 5 ha nødvendig kunnskap om dyras fysiske og psykiske behov og den aktuelle driftsformen. Dette er ikke endret fra tidligere. Det som er nytt er at forskriften nå krever at dyreholder, dvs eier eller annen som har daglig ansvar for stell av slaktekylling på permanent eller midlertidig basis, skal ha gjennomgått kurs i dyrevelferd for denne driftsformen. Hva kurset minst skal inneholde er beskrevet i forskriftens vedlegg 1. Norturas Fjørfeskoole og KLFs kompetanseskole dekker dette.

Endringer i § 9. Tekniske innretninger

I forskriftens § 9, tekniske innretninger, er det nå kommet inn et krav om at ved nybygging av driftsbygninger med plass til mer enn 500 fjørfe, skal det være montert rør med kobling i veggen for gassinfusjon til dyrerommet. Dette er av beredskapshensyn for tilfeller der en raskt må kunne avlive dyra i huset. Nortura, KLF og Animalia er enige med gassleverandøren AGA om at det kun skal brukes rørløsninger godkjent av AGA.

Endringer i § 12 og 35 mht lys

Det er få vesentlige endringer i § 12 om det som omhandler lys generelt. I forskriften heter det nå at "lysprogrammet skal etter de første dagene med tilvenning følge en 24 timers syklus og med unntak for slaktekylling inkludere en uavbrutt mørkeperiode på minst 8 timer". For slaktekyllingproduksjonen spesielt er nye krav nå nedfelt i § 35 (se side 17). Animalia gir ut eget faktaark om hvordan en kan måle lys i fjørferommet.

Endringer i § 13. Støy

I forskriftens § 13, Støy, er det nå kommet inn et tilleggskrav om at støynivået skal være så lavt som mulig

Kapittel III. Tilsyn og stell

Endringer i § 16. Tilsyn

I forskriftens § 16, er det nå spesifisert at det særlig må legges vekt på å oppdage tegn som indikerer dårlig velferd eller helse hos dyrene.

Endringer i § 17. Fôr og vann

I forskriftens § 17, Fôr og vann, er det etter regelverksendringen spesifisert at drikkenipler skal være konstruert og vedlikeholdt slik at det blir minst mulig spill av vann. Dersom ikke dyra har fri tilgang på fôr, skal det fortsatt, i henhold til forskriften, være nok troplass til at alle dyra kan ete samtidig. Enn så lenge vil dette si at de som praktiserer en eller annen form for måltidsfôring, må søke Mattilsynet om dispensasjon fra forskriftskravet.

Endringer i § 18. Syke og skadde dyr

I § 18, Syke og skadde dyr heter det at "Syke og skadde dyr skal holdes atskilt fra andre dyr når det er best for dem. Dersom det kan føre til unødig lidelse for dyret å leve videre, som ved problemer med å gå, væske i bukholen og større misdannelser, skal dyret få nødvendig behandling eller avlives straks. Veterinær skal tilkalles når det er behov."

Før regelverksendringen het det i regelverket at "det skal føres journal hvor sykdom, skader og dødsfall noteres. Ved kjent eller sannsynlig dødsårsak skal denne angis". Dette er etter endringene ikke lenger spesifisert i § 18. Syke og skadde dyr. Men for alle fjørfeprodusenter gjelder også Forskrift om velferd hos produksjonsdyr, som i sin § 6, dokumentasjon sier at "Eier eller innehaver av dyr skal dokumentere all veterinærmedisinsk behandling av dyrene og antall døde dyr funnet ved hvert tilsyn etter § 5" (Tilsyn). "Nedtegnelsene skal oppbevares i minimum tre år. Dokumentasjonen skal være tilgjen-

Tone Beate Hansen er utdannet fra Universitetet for miljø- og biovitenskap, med masteroppgave innen fjørfe. Hun har blant annet ansvar for fagområdene knyttet til nye driftssystemer, dyremateriale, fôring og stell.

Tone Beate Hansen

tone.beate.hansen
@animalia.no

gelig for Mattilsynet ved inspeksjon og ellers på forespørsel”.

For slaktekyllingprodusenter gjelder også § 35c, Dokumentasjon slaktekylling (se under).

Endringer i § 20. Hygiene

I § 20. Hygiene, er det nå spesifisert at “ved gulvdrift skal det ved hvert innsett av dyr brukes nytt strø av egnet kvalitet, og i tilstrekkelig mengde som stimulerer dyrene til å hakke, sparke og strøbade.” Dette er i tråd med vanlig praksis.

Kapittel IX. Spesielle bestemmelser om slaktekylling og kalkun til kjøttproduksjon

Det er i dette kapitlet i forskriften de fleste og største endringene er gjort, og reglene er generelt blitt strengere.

§ 35. *Klima, lys, fôr og vann, med henvisninger til forskriftens vedlegg 2.*

I første avsnitt heter det at “I rom for oppdrett av slaktekylling skal det om nødvendig være et varme- og ventilasjonssystem som kan fjerne overflødig luftfuktighet. Det skal være kapasitet til minst 4 m³ luftskifte/kg levendevekt/time for slaktekylling ved tetthet t.o.m. 33 kg/m²”.

Ved tetthet over 33 kg/m² gjelder i tillegg krav til luftkvalitet (konsentrasjon av ammoniakk (NH₃) ikke over 20 ppm, og konsentrasjonen av karbondioksid (CO₂) ikke over 3000 ppm målt i kyllingenes hodehøyde, i tillegg kommer krav til temperatur og luftfuktighet), disse er beskrevet i forskriftens vedlegg 2 og også i tabell på side 18.

Videre sier forskriften at “Innen syv dager fra kyllingene er plassert i bygningen og fram til tre dager før forventet slaktning, skal lysprogrammet følge en 24 timers døgnsyklus og omfatte en uavbrutt mørkeperiode på minst seks timer, eller to uavbrutte mørkeperioder på hver minst fire timer, eksklusiv lysdempingsperioden. Bestemmelsene om mørkeperiode kan bare fravikes når det er nødvendig av dyrevernmessige grunner”. Det som er nytt her er at lyskrav for slaktekylling nå er spesifisert i § 35 og ikke bare § 12. Nytt i forskriften er at det nå er et krav om at lysstyrken, målt i dyrenes øyehøyde, skal være minst 20 lux på 80% av dyrenes tilgjengelige areal. Lysdemping ut over dette kan bare skje etter tilrådning fra veterinær. Lysdemping gjelder i prinsippet kun for det enkelte innsett. Dette med 20 lux på 80% av dyrenes tilgjengelige areal er et altså nytt krav. Her må den enkelte produsent prø-

ve seg frem og konferere med sin besetningsveterinær. Som tidligere gjelder krav i § 12 om at det skal være mulig å regulere lysstyrken. For noen produsenter vil krav om minimum 20 lux på 80% av dyrenes tilgjengelige areal medføre behov for oppgradering av lysanlegget i huset.

Fôr og vann skal i følge forskriften ikke fjernes fra slaktekylling før tidligst 12 timer før forventet slaktning starter. Dette er et nytt krav som medfører en innskjerping og utfordringer for noen av slakteriene. Mens en før kunne transportere kylling opptil 12 timer, eksklusive lastning og lossing, må nå lastning og lossing inkluderes i tiden.

§ 35a. Dyretetthet og § 35 b, Dyrevelferdsprogram slaktekylling

Det er nye krav til dyretetthet for slaktekylling, og produsenter som vil produsere ved høyere tetthet enn 25 kg levendevekt per m² må være tilsluttet Dyrevelferdsprogram slaktekylling. Mer om dette i egen artikkel i dette nummeret.

§ 35c. Dokumentasjon slaktekylling, med henvisninger til forskriftens vedlegg 2

Etter endringene i forskriften, skal slaktekyllingprodusenter ved hvert innsett fortløpende dokumentere skriftlig føl-

Foto: Grete Ringdal, Animalia

gende opplysninger om kyllingflokket i hvert hus: antall dyr ved innsett, bruksareal, hvilken rase eller hybrid som er satt inn, hvor mange dyr som ved hver kontroll er funnet døde eller er blitt avlivet, med angivelse av dødsårsak dersom det er mulig, eller avlivingsgrunn og antall dyr som er igjen i flokken når dyr eventuelt er plukket ut for salg eller slaktning. All dokumentasjon som er omtalt i denne paragrafen, skal oppbevares i minimum 3 år og være tilgjengelig ved inspeksjoner eller andre forespørsler fra Mattilsynet.

Ved tettheter av kylling over 33 kg/m² kreves ytterligere tilleggskrav og dokumentasjon, disse beskrives i forskriftens vedlegg 2 og er også nevnt på side 13.

§ 35d. Dyretetthet mv. kalkun

For kalkun til kjøttproduksjon er dyretettheten ikke endret. Dyretettheten skal ikke overstige 38 kg levendevekt/m² når

dyras gjennomsnittlige levendevekt ligger under 7 kg. Når gjennomsnittlig levendevekt ligger over 7 kg, skal dyretettheten ikke overstige 44 kg/m².

Det skal være kapasitet til minst 3,4 m³ luftskifte/kg levendevekt/time for kalkun. Denne bestemmelsen er som før.

Konsekvenser for produsentene

Noen endringer gjelder alle produsenter, men i denne omgang er det slaktekyllingprodusentene som får mest nytt å forholde seg til. For slaktekyllingproduksjonen blir det strengere krav for alle, men det åpnes også opp for at de beste produsentene kan produsere med høyere tetthet. Nye krav til for eksempel lys og ventilasjon, kan medføre behov for investeringer for enkelte produsenter. For å sikre at dyrevelferden opprettholdes, må produsentene ha hus og utstyr som gjør det mulig å følge regelverket.

Tabell: Sammenstilling av nye krav til slaktekyllingprodusenter i Forskrift om hold av høns og kalkun og Bransjeretningslinje for Dyrevelferdsprogram slaktekylling

Tetthet kg/m ² (§ 35a)	Kompetansekraft ¹ (§ 5, 3. ledd)	Klima, lys, fôr og vann (§ 35)	Dyrevelferdsprogram slaktekylling ⁴ (§ 35a og 35b og BRL)				Forskrift om hold av høns og kalkun	
			HO-avtale (§ 35b, pkt. a)	KSL-revisjon (§ 35b, pkt. b)	Fothelseprogram på slakteriene: (§ 35b, pkt. d, BRL)	Deltakelse i organisert produksjonskontroll (BRL)	Alle	Tilleggskrav > 33 kg/m ² ⁷
		Luftskifte > 4 m ³ /kg/t ² Lys 24t syklus m/6t el 4tx2 mørke ³ 20 lux på 80 % av bruksarealet Fôr og vann frem til 12t før forventet slaktning	Årlig veterinærbesøk dokumentert i HelseFjorfe (BRL)	Intern 1/år Ekstern 1/3 år (BRL) Avviksbehandling ⁵ (§ 35b, pkt. c)	Tråputeskår 0,1,2 Tråputepoeng A,B,C ⁶ Tetthet		§ 35c: a. Antall dyr b. Bruksareal c. Hybrid d. Antall selvdøde og avlivede dyr + avlivningsgrunner e. Antall dyr igjen etter delt uttak	Vedlegg 2 – Dyreholders plikter: 1. Meldeplikt til MT om > 33 kg/m ² 2. Dokumentasjon om produksjonssystem 3.a NH3 < 20 ppm, CO2 < 3000 ppm 3.b Maks 3°C > ute-t, når ute-t > 30°C 3.c Gj.sn. RH gjennom 48t er 70% <, når ute-t er 10°C < Vedlegg 3 - Dødeligheter: 1. Hybrid, Dødeligheter – daglig og kumulativ 2. Slakteriregistreringer og kontroll av dødeligheter - f.o.m. gård til slaktning 3. Tyder dødeligheter eller andre funn på nedsatt dyrevelferd skal MT sende melding til dyreholder om å sette inn tiltak.
< 25 kg	X	X	-	-	-	-	X	-
>25-33kg	X	X	X	X	X	X	X	-
>33-36kg	X	X	X	X	X	X	X	X

1. KLFs kompetanseskole og Norturas Fjorfeskoole (2 x 2 dagers kurs "fra A til Å")
2. > 4 m³/kg/t tilsvarer minimum 136 m³/m²/t for tetthet på 34 kg/m² og 144 m³/m²/t for tetthet på 36 kg/m².
3. Innen 7 dager etter innsett og maks 3 dager før forventet slaktning.
4. BRL er en sammenfatning av krav i Forskrift om hold av høns og kalkun (§35b) og den norske kjøtt- og eggbransjes retningslinje for dyrevelferdsprogram slaktekylling. Gjelder for alle som ønsker å produsere mer enn 25 kg/m².
5. Avvik skal gis lukkefrister. Dersom avvik ikke lukkes, skal driftsenheten ekskluderes fra Dyrevelferdsprogrammet (§ 35b, pkt c)
6. I Dyrevelferdsprogram slaktekylling er nivåene nærmere definert som følger: A: 0-80 (tilfredsstillende), B: 81 – 120 (ikke tilfredsstillende) og C: 121 – 200 (uakseptabelt)
7. De som deltar i Dyrevelferdsprogrammet, men ikke oppfyller kravene i vedlegg 2 og 3, kan produsere opptil 33 kg/m²
8. Ved introduksjon i Dyrevelferdsprogrammet kan en starte med 34 kg/m² (§ 35a). Hvis tre innsett på rad med tråputenivå A før introduksjon i programmet, kan en begynne med 36kg/m² (35b, pkt. d)

HOVEDSAKEN: NYTT REGELVERK FOR HOLD AV SLAKTE

Helseovervåkingsavtale og -besøk

Alle slaktekyllingprodusenter som deltar i Dyrevelferdsprogram slaktekylling må ha helseovervåkingsavtale med veterinær. Dette er et offentlig krav.

Hvis en som veterinær har helseovervåkingsavtaler med produsenter som leverer til Nortura eller et KLF-tilknyttet slakteri (varemottaker), må en innen 1. juli ha lagt disse inn i HelseFjørfe - www.helsefjorfe.no. HelseFjørfe er et webbasert fagsystem for veterinærer med fjørfepraksis. Hvordan avtaler tegnes fremgår her: www.animalia.no/helseovervakingsavtale

I henhold til Nortura og KLFs egen bransjeretningslinje skal det utføres helseovervåkingsbesøk minst hver 12 måned. Dette skal primært være rådgivningsbesøk, der driftsregister, dyr og miljø inspiseres. Helsetjenesten for fjørfe vil i løpet av sommeren gi ut et eget skjema med tilhørende veileder om hvordan slike helseovervåkingsbesøk kan legges opp. I en overgangsperiode er det gitt en frist til 31.12.2013 til å få utført obligatorisk helseovervåkingsbesøk.

Det er produsentene selv som har ansvar for at disse besøkene blir utført. Er det gått 11 måneder siden forrige helseovervåkingsbesøk, skal varemottaker sette opp en endelig frist. Denne skal i regelen ikke overstige 12 måneder etter forrige

helseovervåkingsbesøk, men kan av grunner som sykdom, lengre produksjonspauser, etc. forlenges. Maks frist utover 12 måneder vil være i løpet av første påfølgende innsett. Ved utløp av endelig frist gitt av varemottaker, vil produsenten bli ekskludert fra dyrevelferdsprogrammet.

Alle besøk skal av veterinær journalføres og dokumenteres i HelseFjørfe. Produsentene kan til enhver tid logge seg på HelseFjørfe og få tilgang til sin helseovervåkingsavtale og helseopplysninger fra sine dyrehold.

Nye funksjonaliteter i HelseFjørfe

Det er nødvendig å endre HelseFjørfe noe for å få til optimale funksjonaliteter for Animalia og varemottakerne. Noen endringer vil være gjennomført innen 1. juli. Andre må vente til den generelle oppgraderingen av HelseFjørfe i høst. Følgende skal da være på plass:

- Alle slaktekyllingprodusenter som deltar i dyrevelferdsprogrammet vil motta sms- og/eller e-postvarsel dersom det er gått mer enn 9 og 11 måneder siden forrige helseovervåkingsbesøk.
- Alle slakteriene skal kunne logge seg på HelseFjørfe og få opp oversikter over sine produsenter og når siste helseovervåkingsbesøk er utført.

KONTAKT

Trenger du mer informasjon om det nye regelverket eller hjelp til å komme i gang med HelseFjørfe, ta kontakt med Magne Hansen eller Thorbjørn Refsum.

Magne Hansen, magne.hansen@animalia.no

Thorbjørn Refsum, thorbjorn.refsum@animalia.no

Nye krav ved avliving av dyr:

Hva er gjort, hva er

Forskrift om avliving av dyr (FOR 2013-01-13 nr 60) implementerer nytt regelverk fra EU. Den inneholder også noen særnorske regler. Som vi har informert om tidligere medfører dette en del vesentlige endringer for bransjen.

Viktigste endringer:

- Slakterier som slakter mer enn 1000 husdyrenheter eller 150 000 fjørfe per år må ha en dyrevelferdsansvarlig (DVA)
- En husdyrenhet tilsvarer 1 utvokst storfe/ 2 ungdyr/5 griser over 100 kg/6-7 mindre griser/10 småfe/20 småfe under 15 kg
- DVA skal rapportere forhold som angår dyrenes velferd direkte til anleggets leder
- Det må utarbeides "standardiserte framgangsmåter" eller "standard operating procedures (SOP-er)" for all håndtering av levende dyr
- Alle personer som håndterer levende dyr må gjennomføre godkjent opplæringsprogram, bestå en skriftlig prøve og søke Mattilsynets lokalkontor om kompetansebevis
- Strengere krav til raskt avliving av melkeproduserende dyr; Melkekyr og -geit som har født siste 3 måneder skal slaktes senest 12 timer etter siste melking hos produsent, andre melkeproduserende dyr skal prioriteres ved planlegging og slakting, slik at stress og ubehag pga. fulle jur reduseres. Melking på slakteriet skal unngås! I praksis betyr dette at alle produsenter må sørge for at melkeproduserende dyr er tømt rett før levering
- Slakteriene må utføre systematiske kontroller av bedøvingskvalitet

Kurs for DVA - DyrevelferdsAnsvarlige

Animalia har utarbeidet et opplæringsprogram basert på e-læring, sentrale kurs for DVA-er, lokale prosedyrer, sjekklister for praktisk opplæring og nettbasert eksamen.

Mattilsynet har vurdert og godkjent kurs for storfe, småfe, hest, gris og fjørfe for ulike bedøvingsmetoder;

- DVA-er som har deltatt på Animalias sentrale kurs og bestått eksamen, kan søke Mattilsynet om kompetansebevis. Deretter kan han/hun overta ansvaret for opplæ-

- ringen av øvrige operatører på anlegget
- Operatører som har gjennomført opplæring under veiledning av DVA, søker kompetansebevis ved å legge fram eksamensbevis sammen med godkjent sjekklister signert av DVA

E-læringskurs og eksamen for firbeinte dyr er tilgjengelig på norsk og engelsk. Kurset for fjørfe finnes så langt bare på norsk, men eksamen er tilgjengelig på norsk, polsk, litauisk og slovakisk.

Ved utgangen av april hadde 42 personer deltatt på kurs for DVA og bestått eksamen. I tillegg er det ca. 270 personer som har begynt å arbeide med e-læringsprogrammene, av disse har ca. 130 bestått eksamen. Det betyr at alle slakterier som slakter mer enn 1000 husdyrenheter eller mer enn 150 000 fjørfe er godt i gang med arbeidet.

Elisiv Tolo er cand.med.vet. fra Tieraertztliche Hochschule Hannover, 1988. Hun arbeidet som stordyrpraktiker i ett år, før hun begynte i offentlig kjøtt- og næringsmiddelkontroll. I 1999 begynte hun som spesialveterinær ved Animalia, hvor hun primært har arbeidet med dyrevelferd under transport og slaktning.

Elisiv Tolo

elisiv.tolo@
animalia.no

gjenstår?

Foto: Audun Flåtten

Gode tilbakemeldinger

Tilbakemeldingene fra DVA-ene har jevnt over vært gode. Under er noen sitater fra evalueringen:

- Godt e-læringsprogram, flott med videoeksempler!
- e-læringskurset var informativt og interessant
- Tungt stoff ble gjort interessant
- Godt å treffe andre som har samme utfordringer som en selv, - nye impulser og ideer ved å snakke med "likesinnede"
- Opplegg meget god kvalitet, forelesere som har stor til-litt blant oss fra avliving/fjøs
- Bra med representanter fra flere bedrifter i bransjen
- Mer jobb en forespeilet fra overordnede!

lage gode "standardiserte framgangsmåter" for all behandling av dyr. Det er en forutsetning for å få god opplæring og oppfølging lokalt.

Dessuten er det avgjørende at DVA-ene får frigjort tid til å arbeide med opplæring, bedøvingskontroller, registreringer og oppfølging av eventuelle utfordringer.

Vi at det finnes enkelte små bedrifter som ikke trenger en egen DVA, men personell som arbeider med levende dyr må likevel ha kompetansebevis. Slike bedrifter anbefales å ta kontakt med lokalt tilsyn og eventuelt Animalia for å finne fram til et opplegg som kan godkjennes av tilsynet.

Den største utfordringen nå er å ha fokus på arbeidet med å

Nettbasert slakte

Animalia har i samarbeid med Norges Jeger- og Fiskeforbund utviklet et nettbasert slaktekurs for jegere. Kurset har som formål å gi kunnskap og formidle holdninger om god ressursutnyttelse og hygienisk slakting av hjortevilt.

Kurset er midt i blinken for deg som er ny jeger eller deg som ønsker mer kunnskap om slakting av hjortevilt.

To hovedemner

Kurset har to hovedemner. Det første

er "Slakting og transport" og det andre er "Nedskjæring" og begge delene er nå tilgjengelige. Kurset formidler på en levende måte, med instruksjonsvideoer og kunnskapstester. Dette gjør læreprosessen enklere og morsom og du kan selv styre kurset i ditt tempo og det kan gjennomføres hvor og når du vil.

Sikre håndtering av vilt

Den obligatoriske jegeropplæringen tar i liten grad for seg praktisk opplæring i jegerhåndverket. Det rekrutteres stadig nye jegere fra nye miljøer og mange nye jegere har liten eller ingen erfaring i håndtering av felt vilt. Dette kurset vil

være med på å sikre både nedskjæring og håndtering av vilt.

Vilt utgjør en betydelig kjøttressurs i Norge og mer enn 70 000 elg og hjort felles årlig. Det er mye høykvalitetsmat hvis det håndteres riktig. I tillegg felles et stort antall rein og rådyr.

Pris og bestilling

Hver delen koster 650,- og for mer informasjon og påmelding må du ta kontakt på: elearing@njff.org

Mads Opsahl er kommunikasjonsrådgiver i Animalia. Han har blant annet jobbet i Innovasjon Norge, Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond og Akvaforsk. Han jobber spesielt med utvikling på nett, forskningsformidling og kommunikasjonsrådgivning.

Mads Opsahl

mads.opsahl@
animalia.no

kurs – for jegere!

Kurset har som formål å gi kunnskap og formidle holdninger om god ressursutnyttelse og en hygienisk slakting av hjortevilt. Nedskjæring og oppbevaring av slaktet er viktige momenter som påvirker kjøttkvaliteten.

Alle foto: Tore Larsson

Sauekontrollens årsoppgjør 2012

De beste er gode

Foto: Grete Ringdal, Animalia

Gjennom Sauekontrollen får medlemsbesetningene en vurdering av produksjonen sin. Og for en produksjon enkelte oppnår!

Stabilt medlemstall med økning i søyetall

Medlemstallet i Sauekontrollen har vært stabilt det siste året, med 3 850 besetninger. Vi ser en gledelig økning i antall dyr, med nesten 10 000 flere søyer tilsluttet kontrollen i 2012 enn i 2011. Også på landsplan har antall besetninger vært relativt stabilt, med en nedgang på 1% mot 3% forrige år. Rogaland er det største medlemsfylket med 600 besetninger i kontrollen, fulgt av Oppland, Hordaland og Sogn og Fjordane. Når det gjelder oppslutning på fylkesnivå er det Buskerud og Nord-Trøndelag som topper statistikken med kontroll på hhv. 65% og 62% av søyene. Besetningsstørrelsen blant medlemmer i

Sauekontrollen øker svakt år for år og er nå på 79,4 para søyer i snitt. 37% av besetningene har mellom 50-100 para søyer. 4% av medlemmene har over 200 para søyer, og 15% av søyene i Sauekontrollen er i disse besetningene.

Stor variasjon i produksjonsresultatene

De beste besetningene i Sauekontrollen har svært gode produksjonsresultater å vise til. For å se på variasjonen i produksjonsresultater har vi studert årsresultatene fra 2012 for 2 644 besetninger med minst 30 søyer i besetningen og med registrert høstvekt på minimum 70% av lammene. Per para søye oppnådde de 30% beste besetningene i snitt 90,4 kg korrigeret høstvekt per para søye (uten kopplam). Dette er 15,6 kg mer per para søye enn gjennomsnittet på 74,8 kg og 31,3 kg mer enn de 30% dårligste besetningene med 59,1 kg. I overkant

Tabell 1: Gjennomsnittsverdier for lammetall, lammetap og avdrått per para søye i 2 644 besetninger i Sauekontrollen 2012 (min. 30 søyer, min. 70 % av lam er høstveid), rangert etter korrigert avdrått om høsten. Kopplam er ikke inkludert i tabellen.

	Beste 1/3	Midtre 1/3	Dårligste 1/3	Snitt
Korrigert avdrått, kg høstvekt	90,4	75,0	59,1	74,8
Besetningsstørrelse, para søyer	84	95	93	91
Dødfødte, %	4,5	4,4	4,6	4,5
Fødte per søye	2,26	2,09	1,90	2,08
Tap inne, %	2,8	3,4	4,6	3,6
Tap vår, %	1,0	1,2	1,5	1,2
Tap sommer, %	4,2	6,5	10,9	7,2
Antall lam om høsten	1,88	1,67	1,43	1,66
Tilvekst fødsel-høst, g/dag	302	280	254	279
Korrigert høstvekt, kg	48,4	45,1	41,3	44,9
Slaktevekt, kg	20,8	19,5	18,2	19,5

Tabell 2: Slaktevekt, slakteklasse og fettgruppe for lammeslakt levert av ikke-medlemmer og medlemmer av Sauekontrollen i 2012

	Antall lam	Slaktevekt, kg		Klasse		Fettgruppe	
		Middel	St.avvik	Middel	St.avvik	Middel	St.avvik
Ikke medlem	574 998	17,66	4,32	7,46 (R)	2,00	5,87 (2+)	1,62
Medlem	380 669	19,51	3,47	8,53 (R+)	1,63	6,01 (2+)	1,44

av 130 besetninger kan også vise til mer enn 100 kg avvent korrigert høstvekt per para søye. For å oppnå en produksjon på dette nivået må man ha et høyt lammetall ved fødsel, lave tap gjennom hele sesongen og god tilvekst med høye høstvekter. Tabell 1 viser gjennomsnittsverdier for lammetall, lammetap og avdrått per para søye i besetningene, rangert etter korrigert avdrått om høsten.

Sauekontrollens medlemmer best på lammetall og slakt

En gjennomsnittsbesetning i Sauekontrollen, på tvers av alle raser, rapporterte i 2012 et lammetall på 2,08 fødte per para søye. 2,01 lam var levendefødt. Inkludert vårtap ble det sluppet 1,88 lam per para søye på beite. Ser man på statistikk fra Statens landbruksforvaltning og søknadsrunden 31/7/12, ble det søkt om tilskudd for 820 900 søyer over ett år og 1 315

000 lam under ett år. Dette gir 1,60 lam per søye dersom man tolker dette som lam sluppet på sommerbeite. Medlemmene i Sauekontrollen inngår i dette tallet. Med 40 % av søyene i Sauekontrollen blir lammetallet ca. 1,40 lam sluppet på sommerbeite per søye for besetninger utenfor kontrollen. Lammetallet blant medlemmene i Sauekontrollen ser dermed ut til å være noe høyere enn i besetninger som ikke deltar i kontrollen.

Når det gjelder tilgang til tall for direkte sammenligninger mellom medlemmer og ikke-medlemmer så er det slakteridata vi har tilgang til. Av i overkant av 955 000 lammeslakt i 2012 var i underkant av 40% fra medlemsbesetninger. Tabell 2 viser antall, gjennomsnittsverdier og standardavvik for slaktevekt, klasse og fettgruppe. Denne viser at

» slakt fra medlemsbesetninger er tyngre (+1,85 kg), har bedre klassifisering (+1,07 klasser, +0,14 fettgruppe) og holder en jevnere kvalitet enn slakt fra ikke-medlemsbesetninger. En trend vi ser på tvers av slakteri og region. Medlemmer leverte i snitt 83,7 % kvalitetslam, mens ikke-medlemmer oppnådde det på 64,2 % av lammene. På landsplan var kun 2,5 % av lammeslaktet kategorisert som økologisk, 4,7 % var villsau og 4,1 % spesialproduksjoner som Lofotlam, Kvitsøylam etc.

Beregnete avlsverdier - mer enn bare tall

Hovedmotivet for medlemskap i Sauekontrollen er for en høy andel av medlemmene avlsarbeidet. Det organiserte avlsarbeidet setter krav til medlemskap. Den økonomiske gevinsten for næringa av et velorganisert avlsarbeid er uomtvistelig. Også for de som står utenfor organisert avlsarbeid er effekten av dette betydelig, ved at de får tilgang til å kjøpe værere fra avlsbesetningene. Et avlsindekssystem (O-indeks), som kan føre til et bedre påsett av søyelim, kan i den enkelte besetning gi stor gevinst.

Det er ikke alltid like lett å se sammenhengen mellom dyras beregnede avlsverdier og faktisk oppnådde resultater i felt. Grunnen er at det er vanskelig å korrigere dyras resultater for miljøforhold som påvirker resultatet vesentlig. Et dyrs tilvekst vil for eksempel bli påvirket mye av hvor gammel mora er, hvor mange lam det er i kullet og om det er værlam eller søyelim. Tabell 3 og 4 viser slakteresultater for lam slaktet 2012 gruppert på alder mor, kjønn og burd.

Men, hva betyr så avlsnivået i flokken? Et eksempel: Vi står overfor to nyfødte værlam i en flokk, kalt Per og Pål. Lamma har forskjellig far og forskjellig mor. Begge er født tvilling, og begge har ei mor som er 2 år. Per har en beregnet indeks for slaktevekt på 105 og Pål har indeks 125. Mor til Per har indeks for morsevne-slakt på 100 og mor til Pål har indeks 120. Forskjellen på 20 poeng i indeks for slaktevekt tilsvarer 1,4 kg i faktisk slaktevekt. Forskjellen på 20 poeng i mødrenes indeks for morsevne-slakt tilsvarer 0,7 kg i faktisk slaktevekt. Tipset er derfor at Pål vil være 2,1 kg tyngre som slakt enn Per. Som medlem i Sauekontrollen finner du avlsnivået i din flokk ved å gå inn på

Rapportar > Avl > Avlsframgang.

Basert på de datakildene vi har sett på, har medlemmer i Sauekontrollen bedre produksjonsresultater enn besetninger utenfor kontrollen, både med høyere lammetail og bedre slakteresultater. Om det er Sauekontrollen som system som årsak til de gode resultatene i disse besetningene, eller om det er de dyktigste produsentene som deltar i Sauekontrollen, er umulig å vite. Det sannsynlige er en kombinasjon. Sauekontrollen bidrar til at produsenten dokumenterer og kvalitetssikrer produksjonen sin. Kontrollen gir en oversikt med tanke på produksjonsstyring og planlegging og synliggjør forbedringsområder. Sammen med avlsarbeidet bidrar Sauekontrollen til et aktivt og levende produsentmiljø, som i sin tur gir seg utslag i forbedrede produksjonsresultater.

Tabell 3: Slakteresultat på lam (uten kopplam), gruppert på alder på søye

Alder, år (andel av slakta lam)	Antall slakt	Tilvekst fødsel - slakt, g/dag	Slaktevekt, kg	Klasse	Fettgruppe	Netto slakteverdi, kr
1 år	53 133	103	19,2	8,7 (R+)	6,1 (2+)	813
2 år	77 667	108	19,7	8,7 (R+)	6,0 (2+)	844
3 år	70 678	110	20,0	8,7 (R+)	6,0 (2+)	855
4 år	55 421	110	19,9	8,6 (R+)	6,1 (2+)	852
5 år	38 232	109	19,8	8,5 (R+)	6,1 (2+)	843
6 år	23 302	107	19,6	8,4 (R)	6,2 (2+)	832
7 ->	13 334	103	19,1	8,2 (R)	6,2 (2+)	807
Gj.sn.	331 767	108	19,7	8,6 (R+)	6,0 (2+)	841

Tabell 4: Slakteresultat på lam, gruppert på kullstørrelse ved fødsel og kjønn

Burd født	Antall slakt	Tilvekst fødsel - slakt, g/dag	Slaktevekt, kg	Klasse	Fettgruppe
Enkling	28 907	120	21,1	8,9 (R+)	6,3 (2+)
Tvilling	170 370	107	19,6	8,5 (R+)	6,0 (2+)
Trilling	112 325	106	19,5	8,6 (R+)	6,0 (2+)
Firling+	20 165	108	19,8	8,9 (R+)	6,2 (2+)
Kopplam	20 243	109	18,2	8,5 (R+)	6,2 (2+)
Søyelim	132 490	100	18,9	8,7 (R+)	6,3 (2+)
Værlam	199 276	114	20,2	8,6 (R+)	5,9 (2+)
Enkling	28 907	120	21,1	8,9 (R+)	6,3 (2+)

Norsk landbruksutdanning skal evalueres

Landbruks- og matminister Trygve Slagsvold Vedum vil ha fram mer kunnskap om dagens landbruksutdanning, og har bestilt en omfattende evaluering.

Landbruks- og matminister Trygve Slagsvold Vedum er opptatt av rekruttering og kompetanse i landbruket. Som en oppfølging av landbruks- og matmeldingen har han nå bestilt en omfattende evaluering av landbruks- og gartnerutdanningen på videregående nivå, og en kartlegging av behovet for fagskoler i landbruksfagene. Evalueringen skal gjennomføres av Øst-landsforskning AS i samarbeid med Nordisk Institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) og Trøndelag forskning og utvikling (TFoU) innen utgangen av 2013. Det er bevilget 1,9 millioner kroner til evalueringen.

Flere unge i landbruket

- Det trengs kompetanse for sikre og øke produksjonen av trygg mat og et aktivt landbruk over hele landet. Den som skal jobbe i landbruket enten som bonde eller i andre yrker tilknyttet landbruket, må være allsidig og kunnskapsrik. I tillegg må vi få flere unge til å velge et yrke i landbruket. Jeg vil evaluere dagens landbruks- og gartnerutdanning for å finne ut om dagens yrkesopplæring i naturbruk er god nok, eller om framtidens behov krever at vi endrer programfagene og læreplanene, sier landbruks- og matminister Slagsvold Vedum.

Fra Landbruks- og matdepartementet

Rekordstor klekking av slaktekylling

Produksjonen av verpekyllinger sank i mai, men er fremdeles høyere enn i fjor. Antall klekte slaktekyllinger fortsatte å øke, mens det var en svak nedgang i antall klekte kalkunkyllinger.

Det ble klekt 559 000 verpekyllinger i mai. Dette var drøyt seks prosent høyere enn i mai i fjor, og samlet ligger produksjonen så langt i år åtte prosent høyere enn i samme periode i 2012. Det er ventet en nedgang i produksjonen i juni. Hvis produksjonen blir som forventet vil den samlede produksjonen i 1. halvår ende en prosent høyere enn i fjor.

Det er stor etterspørsel etter slaktekylling, og i mai var det en rekordproduksjon av slaktekyllinger på nesten 6,9 mill. stykk. Dette var 14 prosent høyere enn i samme måned i fjor, og samlet produksjon ligger nå 10,4 prosent høyere enn i 2012. Det er forventet at produksjonen i juni også kommer til å være større enn i samme periode i fjor. Dette vil da medføre at samlet produksjon i 1. halvår vil være i overkant av ti prosent høyere enn i 2012.

Produksjonen av kalkunkylling fortsetter å ligge på et lavere nivå enn i 2012. I mai ble det klekt 103 000 kalkunkyllinger. Dette var omtrent like mange som i april. Det er forventet at produksjonen vil synke i juni, hvilket vil bidra til at produksjonen i 1. halvår i år vil ligge 12,5 prosent lavere enn i 2012.

Fra Statens landbruksforvaltning

Satser på prosjekter mot matsvinn

Landbruks- og matdepartementet har tildelt 800.000 kroner til to prosjekter mot matsvinn.

Næringslivets prosjekt mot matsvinn, ForMat, er tildelt 500.000 kroner. Det er i tillegg tildelt 300.000 kroner til opprettelsen av en matsentral i Oslo.

ForMat

Landbruks- og matdepartementet tildeler 500.000 kroner til ForMat-prosjektet, som gjennomfører ulike tiltak som systematisk kartlegging av matavfallet, nettverkssamarbeid mellom bedrifter og forsknings- og utviklingsmiljøer og satsing på kommunikasjon om forebygging av matavfall. Prosjektet har god forankring i næringslivet.

Fra Landbruks- og matdepartementet

Nordisk møte i klassifisering

Fra venstre Heikki Koivumäki og Markku Niemisto (Finland), Torben Jensen (Danmark), Lars Erik Gangsei (Norge), Stefan Vilhjálmsson (Island), Halvor Mikalsen og Asbjørn Lundsvoll (Norge), Jesper Læssøe (arrangør i Danmark), Kenny Persson og Anders Eriksson (Sverige), Tore Hatmyr og Solbritt Rosø (Norge), Jørgen Jacobsen (Danmark), Morten Røe (Norge) og Håkan Jonsson (Sverige)

Danmark arrangerte nordisk møte i klassifisering fra 28. til 30. mai 2013. Nordisk møte i klassifisering har i de siste årene vært arrangert hvert andre/ tredje år for kontrollører/ inspektører og andre interessenter i klassifisering i Sverige, Danmark, Finland, Island og Norge.

Statusmøte

Under statusmøtet første kvelden fikk de ulike landene gi en oversikt over status og aktiviteter.

Danmark er først og fremst grisens land i denne og i nordisk sammenheng. Siste året ble det slaktet over 19 millioner slaktegriser. En stor utfordring i øyeblikket er stor eksport av smågris til Tyskland, over 9 millioner individer. For noen år siden var denne eksporten kun 1 million. Tyskland er det store griselandet i Europa, med 65 millioner slaktegriser. De har bedre lønnsomhet både i oppdrett og generelt når det gjelder arbeidskostnader.

Danmark er i ferd med å installere versjon 3 av Autofom ved alle svineslakteriene. Programmet vil være ferdig i løpet av 2013. Dette betyr at de anleggene

som enten har hatt Autofom versjon 1 eller det gamle såkalte "Klassifiseringscenter" (KC), har eller vil utfase disse i løpet av året. De har to anlegg igjen, på Bornholm og i Herning. KC ble tatt i bruk til å fastsette slaktenes kjøttprosent i 1989.

Ved storanlegget i Horsens kjører de forsøk med ikke-tatoverte slaktedyr. Produsenten slipper å merke grisene før de sendes til slakteriet. For å få til dette er de avhengig av å slakte hele grupper samlet.

Danmark er også i ferd med å oppgradere sitt automatiske storfe klassifise-

Morten Røe ble ferdig utdannet husdyrkandidat ved Norges landbrukshøgskole (UMB) i 1986. Han har også grunnfag i sosialpedagogikk fra Oppland distrikthøgskole. Han har jobbet som lektor ved Storsteigen landbruksskole og har siden 1987 vært ansatt i Nortura/Animalia. Han har hele denne tiden vært sekretær for Klassifiseringsutvalget og har nå det faglige ansvaret for driften av klassifiseringsystemet i Norge.

Morten Røe

morten.roe
@animalia.no

ring arrangert i Danmark

Lars Erik Gangsei i front foran Halvor, Morten, Asbjørn, Tore og Solbritt. Lars Erik Gangsei er nyansatt som stipendiat og skal studere billedanalyse.

ringssystem, BCC2. Endringene innebærer blant annet overgang til bruk av digitale kamera.

Danish Crown, det store kooperative slakterikonsernet i Danmark, er i ferd med å bygge et nytt, stort slakteri for storfe i Holsted, mellom Esbjerg og Kolding. På dette anlegget skal de slakte 200 tusen storfe om året. Samtidig legger de ned anleggene i Tønder og Holstebro. De vil da kun ha to storfeslakterier igjen, Holsted og Ålborg.

Sverige preges fortsatt av stor nedgang i husdyrproduksjonen. Siste året ble det

slaktet 2,5 millioner slaktegriser. I de beste årene var de oppe på over 4 millioner. De har i øyeblikket en markedsdekning med eget storfe på under 50%. Nedgang i husdyrproduksjonen fører til en stor nedgang i antall slakterier. Til tross for færre slakterier sliter fortsatt de store slakteriene med overkapasitet. Det er ventet at det vil skje en større strukturendring i løpet av sommeren. Det største svineslakteriet, i Kristianstad, klassifiserer i øyeblikket med Autofom, versjon 1. De vil oppgradere denne til en versjon 3 i løpet av 2013.

Norge og Sverige gjennomfører flere

samarbeidsprosjekter. Vi har nå tidlig i mai dissekert 30 halve slakt for Statens Jordbruksverk i Sverige. Dette er første del i deres prosjekt med å oppdatere linkingene for beregning av kjøttprosent i deres "online" instrumenter, Autofom og GP2. Andre fase vil bli gjennomført etter at HK Scan har oppgradert sin Autofom i Kristianstad.

Når Norge innfører klassifisering av reinsdyr, vil vi trekke på den svenske klassifiseringskompetansen. I Sverige har det vært obligatorisk med klassifisering av reinsdyr de siste 20 årene.

I Finland har slakteriselskapet Atria bygd nytt storfeslakteri i Kauhajoki. Samtidig la de ned slakteriet i Kuopio. På det nye slakteriet i Kauhajoki slakter de 450 storfe om dagen eller ca. 85 tusen på et år. 80% av feet i Finland er melkefe (kombinasjonsfe).

Finland har i øyeblikket 8 storfe- og 6 svineslakterier. Av svineslakteriene er det Atrias anlegg i Nurmo og HK sitt anlegg i Forssa som er de klart største. Begge disse klassifiserer slaktene med Autofom, versjon 1. De har også planer om oppgradering til versjon 3 av Autofom.

Island har 8 slakterier for lam og storfe og 4 slakterier for gris. Sau og lam er det viktigste dyreslaget. Middelvekta for lam var 16,3 kg i 2012, det beste resultatet noen gang. Lammeslaktene er relativt små i vekt, sammenliknet med de norske slaktene, men de er svært kompakte og kjøttsette. De oppnår i gjennomsnitt over 8, R i Europ systemet, i middel klasse.

Island vil i løpet av 2014 også innføre EUROP systemet i storfe

klassifisering. De har til nå hatt et nasjonalt system her.

Slakteribesøk

Under oppholdet gjennomførte vi 3 slakteribesøk på Jylland, to storfeslakterier, Ålborg og Århus, og et på svinelakteri, i Horsens.

På storfeslakteriene gjennomførte vi kalibreringer på i alt 80 slakt ved siden av å beskue slaktning og slaktelinjer. Dyrematerialet i Danmark er i forandring, spesielt når det gjelder hanndyr. Det har skjedd en økning i slaktning av kalver spesielt til konsum på i hjemmemarkedet. Økningen skyldes en generell økning i slaktning av kalver. I tillegg er aldersdefinisjonen for kalver endret fra under 10 til under 12 måneder. Eksporten av kalveslakt til Italia er ikke så viktig lenger.

Slakteriet i Ålborg eies av Danish Crown og slakter ca. 100 tusen storfe i året. Danmark har en stor mjølkeproduksjon. Det setter naturligvis preg på dyrematerialet. Mjølkeproduksjonen baseres i stor grad på Holsteinfe, hvilket gjør at variasjonen i dyrematerialet på slakteriet blir stor, både når det gjelder hunn- og hanndyr. Slakteriet i Ålborg klassifiserer slaktene med en BCC2 au-

tomat. En operatør overvåker at alt går normalt for seg og klassifiserer de slaktene som automaten ikke klarer.

Danish Crown har en markedsandel på 63% på storfe i Danmark. Resten av markedet betjenes av private slakterier.

Slakteriet i Århus er et privat slakteri, som ligger på et industrifelt midt inne i byen. Det er et helt modernisert anlegg, opprinnelig bygd i 1895. Det var helt frem til 1998 et kommunalt slakteri. De slakter 1400 storfe hver uke. De konkurrerer med Danish Crown når det gjelder slaktedy, en konkurranse som i stor grad er basert på pris. Dyrematerialet ved de to slakteriene er rimelig likt, slik vi opplevde det, en relativt høy andel mjølkefe – ikke ulikt hva vi opplever i Norge. Dette slakteriet har ikke eller vil ikke investere i automatisk klassifiseringsutstyr da de ikke mener at der er regningssvarende.

Ved begge slakteriene beskuet vi hudavtrekking, som vi mener er eksempler til etterfølgelse. Til tross for høye slaktehastigheter og stort fokus på effektivitet blir slaktekvaliteten i varetatt.

Siste dagen var viet besøk på Danish Crown sitt svinelakteri i Horsens, et av

Europas største slakterier. De slakter 20 tusen griser hver dag på to slaktelinjer (på starten av linjen) eller 100 tusen per uke. Linjene går kontinuerlig på to skift, dvs. aktivitet på slaktelinjen i 16 av døgnets timer.

Slakteriet har to Autofom instrumenter. Den ene var oppgradert til versjon 3, den andre vil bli det i løpet av kort tid. Autofom brukes aktivt til å sortere slaktene med tanke på oppskjæring. De hadde 30 forskjellige sorteringsgrupper, hvor slaktene i de ulike gruppene blir automatisk sortert på kjølerommet. Slakterileder Jørn Kiær bedyret at sortering var svært viktig for dem.

Konklusjon

Drift- og størrelse varierer svært mye mellom de nordiske landene. Til tross for dette er det mange forhold som binder oss sammen når det gjelder klassifisering av slakt.

Europeiske slakterier er utsatt for et stort kostnadspress. Danmark er relativt sett et høykostland i denne sammenheng, og må daglig fokusere på sterk konkurranse fra nabolandene i sør. Samtidig ser vi at de har et stort fokus på kvalitet i prosesser og når det gjelder produkter.

Hold deg oppdatert på aktuelt fra kjøttbransjen, se gjennom våre kurs og les det siste fra våre prosjekter!

Sjekk www.animalia.no

MEETEAT

Kostholdskonferansen MeetEat 2013 setter fokus på kjøttbransjens muligheter til å påvirke folkehelsen.

Ellen-Margrethe Hovland

ellen.hovland@animalia.no

MeetEat-konferanse om kosthold, kjøtt og folkehelse

Sett av dagen!

Sunnhet og helse er trendy. Henholdsvis 74 og 54 % av kvinner og menn sier at de er opptatt av å leve sunt*. Men blant de som planlegger å spise sunnere synes et flertall at det er vanskelig. Salt og fett er to av hovedutfordringene for helsen vår. På kostholdskonferansen MeetEat 2013 setter vi fokus på kjøttbransjens muligheter til å påvirke folkehelsen, gjennom for eksempel å påvirke innholdet av fett og salt i kjøttproduktene.

Samarbeid bygger på gjensidig forståelse

Konferansen blir årets møteplass for kjøttbransje, politikere, helsemyndigheter, forvaltningsorganer, forsknings- og undervisningsmiljøer og andre relevante miljøer, hvor det skapes rom for god dialog og konstruktiv debatt. Et godt samarbeid bygger på kunnskapsutveksling og gjensidig forståelse for hverandres muligheter og utfordringer. Aktuelle foredrag vil bidra til å belyse dette. Målet for MeetEat 2013 er å bygge en felles kunnskapsplattform som kan danne grunnlag for et godt samarbeid fremover.

Kjøtt som del av et sunt kosthold

En sunn livsstil kan oppnås på mange måter, men generelt gjør god tilgang på helsemessig gunstige matvarer det lettere å sette sammen en sunn livstil. Norge har inngått en internasjonal avtale om å redusere antallet dødsfall før fylte sytti år som skyldes kreft, hjerte- og karsykdom, diabetes og kroniske lungesykdommer med 25 % innen år 2025. Som del av dette har helsemyndighetene fokus på både salt og fett i kostholdet, i tillegg til blant annet fiber, frukt og grønt, fysisk aktivitet og tobakk. Kjøttprodukter bidrar med 20 % av fettene som nordmenn får i seg, samt 24 % av saltet**. Derfor er salt og fett i kjøttprodukter to av hovedtemaene på konferansen.

Matproduksjon er en balanseøvelse

Det er mange ulike faktorer som påvirker muligheten til å produsere sunne matvarer, utover selve innholdet av vitaminer, mineraler og andre næringsstoffer. Forbrukeradferd, pris og økonomi, produksjonsvilkår, regelverk, mattrender og landbruks-, helse- og næringspolitikk er et knippe av de andre faktorene som også spiller inn. Som matproduksjonsbedrift må produksjon og utvikling av produkter hele tiden balanseres mellom de ulike hensynene.

Matbransjens rolle for folkehelsen

Året 2013 står i folkehelsens tegn, og i april lanserte helseministeren en stortingsmelding om folkehelse med tittelen "God

FAKTA:

MATHALLEN, OSLO, 5. NOVEMBER 2013

Arrangører

- Nortura
- Animalia
- NHO Mat og Landbruk
- Kjøtt- og fjørfebransjens landsforbund
- Opplysningskontoret for egg og kjøtt (Matprat)

Målgrupper

- kjøttbransjen,
- politikere,
- myndigheter og forvaltningsorganer
- forsknings- og undervisningsmiljøer,
- ideelle organisasjoner og bransjeorganisasjoner,
- andre som er opptatt av dette temaet.

helse – felles ansvar". Dersom Norge skal nå målene i den internasjonale avtalen blir også kjøttbransjens bidrag viktig. Det er på en annen side mange aktører og ledd i produksjon og omsetning av matvarer som påvirker folkehelsen. For kjøttprodukter inkluderer det blant annet fôrindustri, nedskjæringsbedrifter, kjøttforedlingsindustri, forskningsmiljøer, dagligvarehandel, helse- og landbruksmyndigheter og forvaltningsorgan. I paneldebatten vil ulike ledd i verdikjeden utfordres til å presentere sine muligheter og utfordringer for å påvirke folkehelsen.

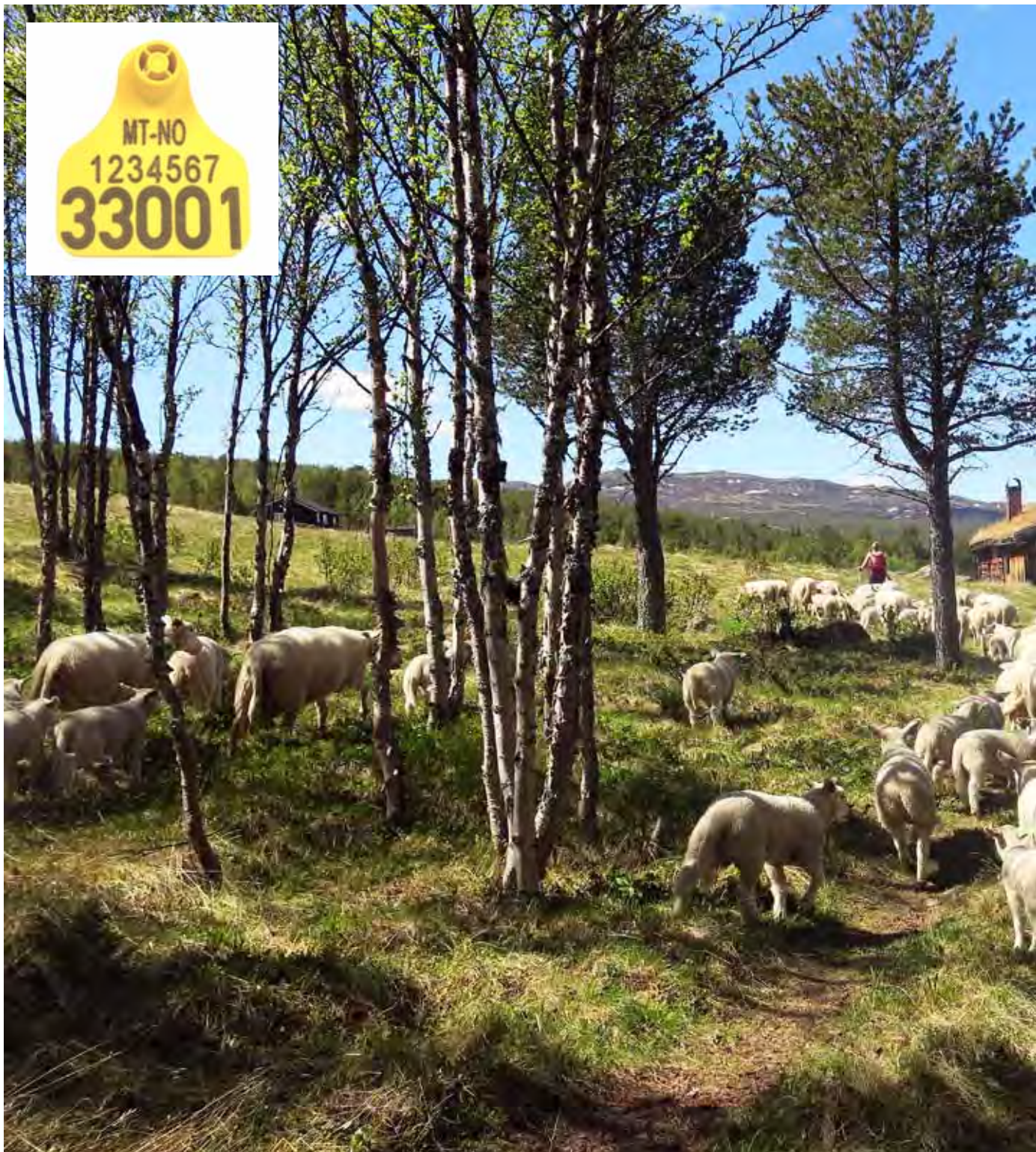
Sett av dagen!

Sett allerede nå av 5. november til å diskutere kjøtt, kosthold og to av hovedutfordringene for den norske folkehelsen; salt og fett. Vi sees i Mathallen, Oslo!

* Helsedirektoratet 2012. <http://helsedirektoratet.no/Om/myheter/Sider/6-av-10-er-opptatt-av-a-spise-sunt.aspx>

** Kostholdsundersøkelsen Norkost 2010/11. Salttallet er basert på ulike matvaregruppers bidrag, men inkluderer ikke direkte salting ved tilberedning og konsum av maten.

I dagens samfunn er vi omgitt av elektroniske hjelpemidler på alle kanter. Disse har for fullt gjort sitt inntog i landbruket. RFID - "Radio Frequency Identification" er en teknologi som blant annet er benyttet i elektroniske øremerker til sau. Det hele består av en radiobrikke med innlagte data. Signaler fra radiobrikken hentes via en RFID-leser som dyret passerer. Ved hjelp av øremerket får alle dyr sin unike identitet. Slakteriene var tidlig ute med å benytte dette hjelpemiddelet, og de aller fleste lam blir i dag merket med et elektronisk øremerke

RFID på dyrene gir enklere, raskere og sikrere registrering av data. Det finnes i dag flere ulike systemer som bruker elektronisk lesing, saltsteinleser, kraftfôrautomater, lesestaver og ulike PDA'er

Grethe Ringdal er utdannet agrotekniker, med videreutdanning i husdyrfag fra UMB. Hun har tidligere arbeidet som rådgiver i TINE med alle dyreslag som arbeidsfelt og har erfaring som avløser og sauebonde. Siden 1995 har Grethe vært ansatt i Animalia, hvor hun har arbeidet med Saue- og Storfekjøttkontrollen. I dag jobber hun mest med informasjon, kurs og markedsføring av kontrollene. Hun er også en av Animalias fotografer, og tar bilder av de ulike virksomhetene.

Grethe Ringdal

grethe.ringdal@
animalia.no

...e øremerker til å identifisere dyret, blant annet elektroniske vek-

Mange saueprodusenter tatt i bruk slikt utstyr, og naturlig nok de største besetningene. Dette har sammenheng med kostnadene som anskaffelse av en del av dette utstyret medfører.

Mange sauebønder bruker elektroniske vektter med en RFID-leser. Det gjør arbeidet enklere, raskere og sikrere for sauebonden.

Alle foto: Grete Ringdal, Animalia

Bransjesamling

Deltagerne på årets bransjesamling

**Over 50 av landets spekematt-
produsenter møttes til bran-
sjesamling på Gardermoen.
Fag og fremtid sto i fokus.**

Dag 1 startet med fokus på spekepølseproduksjon. Åpningsinnlegget ble holdt av Claus Jensen fra Kalle Nordic. Han fortalte om forskjellige typer spekepølsetarm, og om hvilke tarmar som egner seg til ulike produkter. Claus hadde tatt med seg spekepølser med ulike tarmar slik at deltagerne fikk muligheten til å kjenne forskjell på tarmene, og smake på de ulike produktene. Till Albrect fra Gewürzmüller/Frutarom Savory Solutions overtok og fortalte oss om fremstilling og bruk av ulike starterkulturer. Han fortalte også om hvilke kulturer som egner seg best til ulike type produkter.

Resten av dagen hadde hovedfokus på bransjeretningslinjer spekematt. Ole Alvseike fra Animalia innledet med gjennomgang av retningslinjene som er under revisjon. Deretter jobbet deltagerne i grupper med punkter i retningslinjene det var behov for innspill på. Det endte med mange nyttige innspill til de nye retningslinjene. Dagen ble avsluttet med spørsmålet; Har spekematt plass i et sunt kosthold? Ellen Margrethe Hovland fra Animalia konkluderte med at spekematt har en plass i et sunt kosthold så lenge man tenker på mengden og hyppighet, og at man helst bør velge de saltreduerte variantene.

Dag 2 på samlingen startet med fokus på betegnet beskyttelse. Per Berg fra Nortura innledet med å gi en status fra Fenalår fra Norge før Torunn T. Håseth fra Animalia tok over og fortalte om

markedsundersøkelsen som er utført i forbindelse med søknad om beskyttet betegnelse også for Pinnekjøtt fra Norge. Animalia er allerede i gang med søknaden. Ingrid Margrethe Lyngstad fra Coop Norge Handel og Espen Vesterdal Larsen fra Kulinarisk Akademi snakket deretter om forventninger til utviklingen i markedet i tiden som kommer, sett fra både dagligvarekjedenes og Horecamarkedets perspektiv.

Andre del av dag to var vi på bedriftsbesøk hos Smedstuen Gård. Vi fikk omvisning både på spekemattanlegget på Minnesund og det nye anlegget på Dal.

Kathrine Lunde

kathrine.lunde@
animalia.no

Spekemat

Spekepølser på Smedstuen Gård (over).

Claus Jensen fra Kalle Nordic viser frem og forteller om ulike typer spekepølsetarm (til venstre).

Tre på Spekemat 2013

Vi har snakket med noen av deltakerne på Spekemat 2013, om hva de synes om samlingen og programmet.

Anne Mette Grøtli

Kvalitetsleder, Nortura Tynset

“Jeg har deltatt tre ganger før og synes programmet for Spekemat 2013 er aktuelt og spennende. Det er også bra med bedriftsbesøk, kunne godt vært mer av det.”

Jan Pedersen

Ansvar Røyk/Klima, Tind Spekevarer AS

“Jeg deltok på samlingen i Trondheim og fikk tid til å delta i år også. Dette er en fin sosial og faglig møteplass, det er viktig å treffe folk i næringen og synes det faglige innholdet er både bra og viktig.”

Kurt Mydland

Daglig leder, H. Mydland AS

“Jeg synes at programmet er innholdsrikt. Likte spesielt godt besøket hos Smedstuen. Tips til neste samling kan være flere inspirasjonskilder for krydder, utstyr, bakteriekulturer o.l til hjelp i produksjon. Det bør kanskje fortsatt være ett stort fokus på hygiene og produksjonsmetodikk.”

Storfekjøttkontrollens årsmelding 2012

Medlemstall mot

Sakte, men sikkert, har medlemstallet i Storfekjøttkontrollen steget. I 2005 var 42 % av ammekyrne registrert i kontrollen, i 2012 hele 78 %. Og vi stopper ikke her!

På veg mot full kontroll?

Storfekjøttkontrollen hadde i 2012 2 830 medlemmer. 2 400 hadde mordyr, resten var rene fôringsdyrbesetninger. Den siste gruppen har økt betydelig de siste årene og med 25 % siste år. Også på mordryrsiden øker vi i oppslutning. Ved utgangen av 2012 var 50 900 av landets drøyt 65 500 ammekyr registrert i Storfekjøttkontrollen. Det inne-

bar en økning på 3 % fra året før. Fylket med størst oppslutning i Storfekjøttkontrollen er Nord-Trøndelag med 88 %, tett fulgt av Hedmark og Finnmark, hver med 87 %. Vi finner flest ammekyr i fylkene Oppland, Hedmark, Nord-Trøndelag og Rogaland. Samlet har disse 4 fylkene 51 % av ammekyrne i kontrollen, og 46 % av landets ammekyr. Besetningsstørrelsen for hele landet er stabil på 21 mordyr (19 årskyr).

Kalvingsresultater 2012

I snitt ble det født 1 kalv per årsku i besetningene i Storfekjøttkontrollen. Kalvingsintervallet var 12,8 mnd og kvigene kalver første gang ved 27,4 mnd. Innkalvingsalderen har utviklet seg

relativt lite over år. Snittet har i disse årene ligget rundt 27 mnd, med variasjon fra 27,3-27,7 mnd. Figur 2 viser utviklingen for de fem store rasene. Tabell 1 viser andel kyr med kalvingsvansker samt prosent dødfødte og tapte kalver fram til 180 dagers alder. Mellom år er det lite forskjell på nivåene, men mellom raser ser vi noen forskjeller. Blant annet ligger Charolais og Kjøttsimmental noe høyere enn snittet og de andre rasene på både kalvingsvansker og tap av kalv. De har også høyere andel tvillingsfødsler, som nok forklarer en god del av de økte kalvingsvanskene og tapet av kalv.

Solveig Bjørnholt

solveig.bjornholt@animalia.no

Marit Lystad

marit.lystad@animalia.no

nye høyder

Tabell 1: Andel kalvinger med kalvingsvansker, prosent dødfødte og tap av kalv fram til 180 dagers alder i Storfekjøttkontrollen 2012.

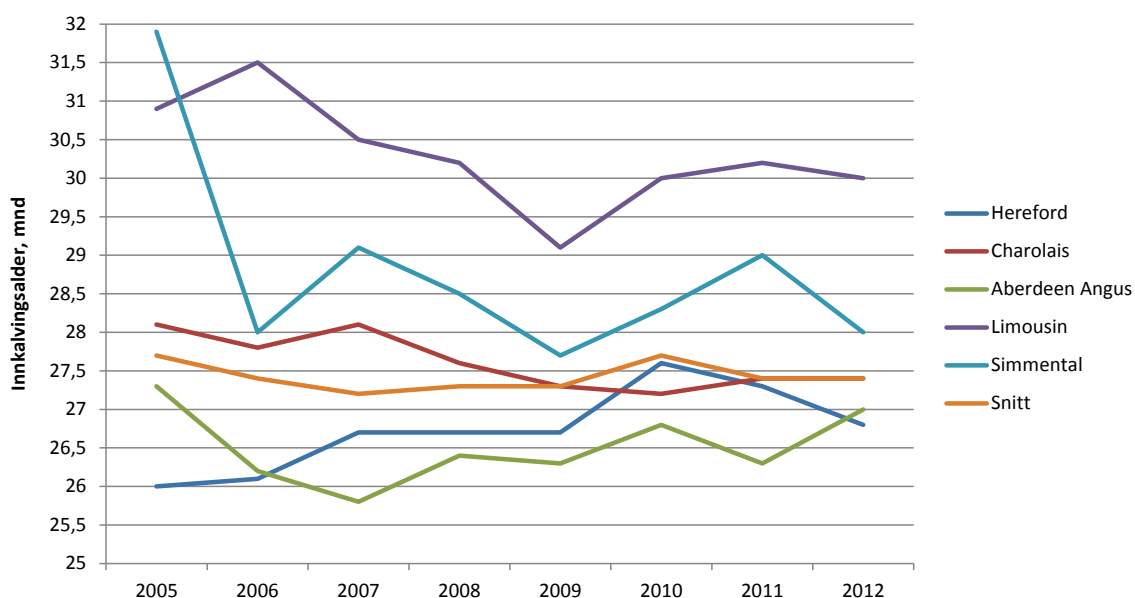
Rase	Antall kalvinger	Noe kalvingsvansker ¹ , %	Store kalvingsvansker ¹ , %	Dødfødte, % ¹	Kreperste før 180 dager ² , %	Tvillingfødsler ³ , %
Hereford	5 055	4,0	2,6	3,1	3,5	2,6
Charolais	5 271	4,9	3,4	4,0	4,0	4,0
Aberdeen Angus	2 804	3,6	1,3	3,7	3,1	2,6
Limousin	2 410	4,0	3,2	3,2	3,9	1,2
Kjøtt-simmental	899	5,6	3,2	5,2	4,1	4,9
Krysn. ekstensiv	5 368	4,2	2,3	2,7	3,9	2,3
Krysn. intensiv	12 833	5,0	2,7	3,7	4,3	2,8
Sum/snitt ⁴	40 190	4,3	2,5	3,4	3,9	2,8

1 Prosent av antall fødte kalver.

2 Kalver som registreres som kreperste før de øremerkes eller meldes ut som Sjøldau, Mistet eller Nødsakt, før de er 180 dager gamle.

3 Prosent av antall kalvinger.

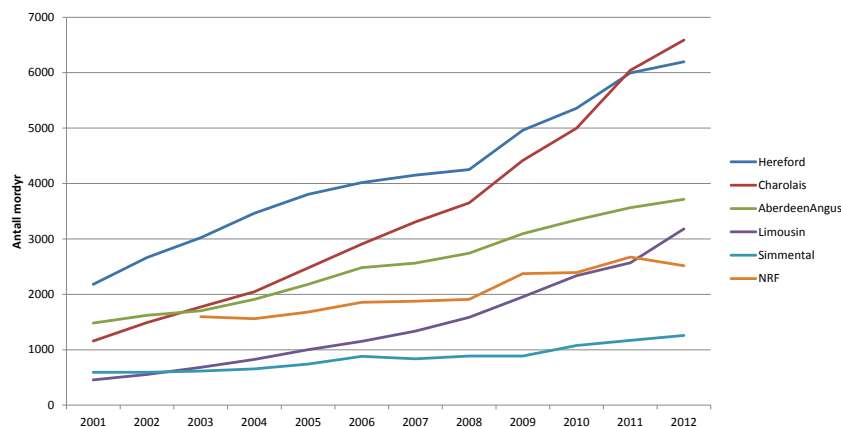
4 Sumlinje er større enn summen av alle raser da dyr med ukjent rase og raser med få dyr ikke er tatt med i tabellen.

Figur 2: Utvikling i registrert innkalvingsalder (mnd) på kviger i Storfekjøttkontrollen 2005-2012.

Tabell 2: Slakt av Ung okse rangert etter slaktetilvekst

Rase		Slaktetilvekst (g/dag)	Slaktevekt (kg)	Klasse	Fettgruppe	Alder v/slakt (mnd)
Hereford	Høyeste 1/3	585	313	7,2 (R-)	7,6 (3)	16,5
	Midtre 1/3	487	279	6,3 (0+)	7 (3-)	17,5
	Laveste 1/3	369	230	5,4 (0)	5,9 (2+)	18,8
Charolais	Høyeste 1/3	762	383	10,2 (U-)	6,1 (2+)	15,5
	Midtre 1/3	636	352	9,2 (R+)	5,5 (2+)	17
	Laveste 1/3	500	308	8,3 (R)	5,0 (2)	18,8
Aberdeen Angus	Høyeste 1/3	572	304	7,5 (R)	7,4 (3-)	16,4
	Midtre 1/3	473	272	6,8 (R-)	7,0 (3-)	17,6
	Laveste 1/3	361	227	5,9 (0+)	6,0 (2+)	19
Limousin	Høyeste 1/3	726	326	11,0 (U)	5,4 (2)	13,8
	Midtre 1/3	612	325	10,5 (U)	4,8 (2)	16,3
	Laveste 1/3	482	287	9,5 (U-)	4,4 (2-)	18,1
NRF	Høyeste 1/3	567	315	5,6 (0+)	6,4 (2+)	17,1
	Midtre 1/3	495	297	5,2 (0)	6,0 (2+)	18,4
	Laveste 1/3	408	265	4,7 (0)	5,4 (2)	19,8
Kryssning, ekstensiv	Høyeste 1/3	633	317	7,6 (R)	7,0 (3-)	15,3
	Midtre 1/3	537	294	6,8 (R-)	6,6 (3-)	16,8
	Laveste 1/3	424	244	5,7 (0+)	5,6 (2+)	17,4
Kryssning, intensiv	Høyeste 1/3	728	343	9,5 (U-)	6,1 (2+)	14,5
	Midtre 1/3	614	326	8,8 (R+)	5,8 (2+)	16,2
	Laveste 1/3	488	298	7,9 (R)	5,3 (2)	18,6

Figur 1: Antall mordyr av ulike raser Storfekjøttkontrollen 2012. I figuren er Kryssninger fjernet. Disse utgjør en høy andel av mordyrene, hele 25 000 (51,5 %) i 2012.

» Stort potensiale i slaktetilvekst

Tabell 2 viser besetningene i Storfekjøttkontrollen i 2012 rangert etter slaktetilvekst for ung okse. Besetningene er delt i tre og rangert som beste, midtre og laveste tredjedel. Som tabellen viser er det relativt stor forskjell på tilveksten man oppnår i de ulike gruppene. Det er også forskjeller i klassifisering og slaktealder. De beste oppnår høyere slaktevekter, bedre klassifisering og får oksene slaktemodne tidligere.

Som produsent kan man gjennom å studere rapporten Nøkkeltallsanalyse slakt få mye informasjon om slaktere-

sultatene i besetningen, og få en synliggjort forbedringsområdene for besetningen. Her kan man studere slakt fra ulike perioder og med gitte kriterier (rase, fødselsår, m.m.) og det gis en grafisk framstilling av resultatene.

Dyrehelseportalen – en kilde til viktige data

I januar 2012 ble Dyrehelseportalen etablert. Her kan veterinærer registrere behandlinger og utlevering av medisin. Disse registreringene blir nå overført til Storfekjøttkontrollen. I flere år har andel besetninger med en eller flere helsehendelser ligget rundt 10%. Etter å ha fått overført data fra Dyrehelseportalen

har andelen i 2012 økt til 32%. Dette er en gledelig økning i innrapportering. Når Dyrehelseportalen etterhvert får økt oppslutning, kan vi derfor ha håp om at data fra Storfekjøttkontrollen kan si noe om reell helsestatus i norske kjøttfbesetninger. For å oppnå dette er det viktig at produsentene ber veterinær om å ta i bruk Dyrehelseportalen og ikke Mattilsynets skjematjenester. Kun da kommer helseregistreringene produsentene til gode som registrering i Storfekjøttkontrollen.

Kjøttbransjen er global. Her presenterer vi bilder fra resten av verden.

I Hellas feiret de greskortodokse påske tidlig i mai i år. Da er det tradisjon for å spise helstekt lam, som stekes uten-dørs på spidd. Bildet er fra et av kjøttmarkedene i Aten.

Fotograf: Aristidis Vafeiadakis/Scanpix

Nye krav:

Samleplass for småfe

Etter ESAs siste inspeksjon har Mattilsynet informert om at det vil bli stilt strengare krav til samle plassar for småfe.

Bakgrunn

Slakteria har siste åra effektivisert inntransporten av småfe ved å stimulere produsentane til å samarbeide om levering til dyrebil. Denne utviklinga har også fått drahjelp av ei endring i regelverket som medførte at ein kunne rekne transporttida frå pålessing ved samle plass. For sauebonden førte dette til at ho no kunne levere dyra på samle plassen om kvelden, gå på jobb om dagen medan dyrebilen henta og frakta dyra til slakteriet.

No har Mattilsynet fått merknad frå ESA om at slike samle plassar må godkjennast etter EU-reglane for omsetning av småfe. Andre former for samlasting der ein ikkje “nullstiller” transporttida krev ikkje slik godkjenning, men då startar altså transporttida frå dyret forlet den enkelte gard.

Nye krav

I forskriften som samle plassane må vera godkjent etter blir det stilt krav til både utforming og drift. Offentleg veterinær skal føre tilsyn med aktiviteten ved samle plassen, men treng ikkje vera tilstades heile tida sjølv om det er krav om kontor til vedkomande. Før bruk skal samle plassen vera reingjort og desinfisert etter instruksjon frå Mattilsynets veterinær og den skal ikkje ligge i eit område som er omfatta av sjukdomsrestriksjonar.

Samle plassen skal ha ei tenleg utforming slik at dyra kan få vatn og fôr, at

Foto: Grete Ringdal, Animalia

den er lett å halde rein og kan desinfiserast. Av- og pålessing skal kunne skje på ein god måte og det skal vera egna lagring av gjødsel, fôr og søppel. Avløpsvatn skal samlast opp i egna anlegg og det skal vera tilgjengeleg utstyr egna

for reingjering og desinfisering av lokaler og lastebilar.

Praktiske konsekvensar

I praksis betyr dei nye krava at ein må dele lammeringar og liknande inn i to

Sankehegner er ikkje rekna som samle plass.

Foto: Inge Midtveit

Inge Midtveit er veterinær, uteksaminert frå NVH i 1998. Er i dag for det meste engasjert i problemstillingar på området dyrevelferd og kjøtkvalitet i samband med transport og slaktning av dyr. Dei største oppgåvene er kurs, rådgjeving og undervisning mot dyretransportbransjen, konsulentoppdrag for slakteria og leing av prosjekt ved Animalia.

Inge Midtveit

inge.midtveit@animalia.no

småfe

kategoriar; ein kategori der samla tid frå dyra forlet garden til dei er framme ved slakterie ikkje overstig åtte timar og ein kategori der totalt tid er lengre enn åtte timar. Den fyrste kategorien treng ikkje godkjenning frå Mattilsynet, men den lammeringen eller samleplatsen der tida overstig åtte timar må altså godkjennast.

Bygningar som er egna til desse EU-godkjent samleplats kan godt vera ein driftsbygning som ikkje er i bruk eller anna lokale som har vatn, avløp og eit lite kontor. Lagring av fôr og gjødsel kan ein oftast løyse på praktiske måtar. Når det gjeld golv og innreiing er tre-materialar ikkje lov, fordi det skal vera lett å halda reint og kunne desinfiserast. Den beste løysinga er truleg lokaler med tett betonggolv og metallgrindar. Eit godt lag med strø er trygt for sauene å gå på og godt å ligge på.

Nytt prosjekt:

Årsaker til transportdød hjå småfe

Det døde i fjor 315 småfe under transport eller oppstalling på slakteri, men variasjonen gjennom året er stor utan at me har noko god forklaring. Prosjektet "Årsaker til transportdød hjå småfe" har som mål kartlegge årsakene og sette i verk tiltak som kan redusere tap under transport og oppstalling.

I prosjektet som starta 1. januar i år deltek Veterinærinstituttet sine avdelingar i Trondheim, Oslo og Sandnes og det er hit dyra blir sendt for obduksjon. Nortura Malvik, Fatland Oslo, Nortura Forus og Fatland Jæren er dei slakteria som deltek i undersøkinga. Kvar gong det dør eller blir avliva eit småfe av velferdsgrunnar ved desse slakteria, blir dyret sendt til obduksjon. Det blir registrert opplysningar rundt

både transport og oppstalling, slik at ein kan analysere seg fram til risikofaktorar for at småfe dør.

Det har så langt i prosjektet blitt registrert 23 døde småfe og ein har som mål å få undersøkt omkring 100 dyr før året er omme. Dette tilsvarar om lag kvar tredje døde småfe i landet og skulle gje eit godt grunnlag for å sei noko om årsakene til at småfe dør under transport og oppstalling. Tilbakemeldingane frå Veterinærinstituttet så langt peikar på tre hovudårsaker; avmagring i kombinasjon med infeksjonar og parasittbelastning, traume på grunn av stanging og i den siste gruppa fordeler det seg ymse andre årsaker.

Sluttrapporten i prosjektet vil bli publisert tidleg neste år.

Årsaker til at småfe dør under transport og oppstalling skal kartleggast i prosjektet som starta 1. januar i år.

Nytt kontrollregime i svensk kjøttkontroll

I Sverige har Livsmedelsverket innført et system for overflatekontroll av slakt og sanksjonering mot slakterier, som de mener er meget effektivt for å redusere synlig forurensning. Dette har ført til at slakteriene har skjerpet egne kontroller og oppfølging av slakterne. En undersøkelse viste at på tre år har andelen slakt med synlig fekal forurensning (avføring) på slakteoverflatene blitt redusert fra 10 til 1 prosent. Det nye kontrollregimet er ressurskrevende. Trenger vi det?

Ole-Johan Røtterud
ole-johan.rotterud@animalia.no

Sigrun Johanne Hauge
sigrun.hauge@animalia.no

Svensk hygienekontroll

Livsmedelsverket mener å ha funnet et effektivt virkemiddel mot synlig forurensning fra mage-/tarmkanalen på slakte-skrotter. I 2007 utførte de en kartlegging av slik forurensning på henholdsvis, 14, 9 og 11 av de største svenske slakteriene for storfe, lam og gris. Resultatene viste at en stor andel av skrottene var synlig forurenset etter endt slaktebehandling. Problemene var størst for storfe og lam. Andel slakt med synlig forurensning var for storfe 10 %, lam 13 % og for gris 2 % (median verdi).

På bakgrunn av denne undersøkelsen ble det i 2008 satt i gang et nytt kontrollregime på alle slakterier i Sverige. Etter at slaktene var helt ferdige fra slakteriets side, ble en viss andel kontrollert av tilsynspersonalet på stikkprøvebasis.

Kontrollene skulle ikke være varslet på forhånd, slik at slakteriene kunne tilpasse seg. Det var nøye beskrevet hvordan kontrollen skulle foregå og hva man skulle lete etter. Forurensningen ble avgrenset til synlig materiale fra mage-/tarmkanalen som oppfylte kriteriene både til farge og struktur. Det vil si at støv, hår, ull, blod og lignende skulle ikke registreres. Alle slakteoverflater skulle inspiseres og det skulle brukes godt lys. Antall kontrollerte slakt med synlig forurensning som tilfredsstilte kriteriene ble telt opp pr måned. Det ble ikke gradert på mengde forurensning, bare at den var synlig med øynene. Ved for stor andel slakt med forurensning ble det sanksjonert mot slakteriet, i noen tilfeller med relativt store bøter.

I det nye kontrollregimet, er det satt opp tabeller med hvor mange slakt som skal kontrolleres pr dyreart, pr måned, basert på slakteantall og hvor mange som kan være positive før sanksjoner trer inn. For alle dyrearter ligger kontrollmengden på fra 4% på de største slakteriene til alle slakt på de aller minste. Største kontrollmengde er 120 småfe eller storfe og 60 gris pr måned. Akseptgrensen ligger på ca. 12% av kontrollerte slakt på drøvtyggere og 15% på gris.

I 2011 ble det gjort en ny kartlegging av status i Sverige. Antall slakt med forurensning fra mage-/tarmkanalen var nå gått dramatisk ned. Både på storfe og småfe var den mediane verdien nå 0%. For gris var nivået lavt i 2007 (2 %) og det tenderte til en nedgang. Resultatene fra disse undersøkelsene er publisert i en artikkel av Mats Lindblad og Christian Berking i tidsskriftet Food Control 2013, 30 (1) 101-105: "A meat control system achieving significant reduction of visible faecal and ingesta contamination of cattle, lamb and swine carcasses at Swedish slaughterhouses". Ifølge lokale kontrollkoordinatorer oppnådde slakteriene primært reduksjon i

forurensning på skrotter gjennom forbedret egenkontroll, trimming og slaktehygiene og opplæring av operatørene. Blant tiltak gjort av Livsmedelsverket var håndhevelse av vanlig offentlig kontroll og kommunikasjon med operatører oppført som viktige tiltak på alle slakterier, og sanksjoner (bot eller vurdering av bot) på noen slakterier.

Skandinavisk diskusjon

Den svenske bransjeorganisasjonen, Kjøtt & Charkföretagen, er enige i at kontrollregimet har hatt stor betydning for slaktehygiene hos dem. Det seneste halvåret har det vært diskusjoner mellom slakteribransjene i Sverige, Danmark og Norge om det er ønskelig å utvide den svenske modellen til et felles skandinavisk opplegg for overflatekontroll. I den forbindelse ble HK Scans slakteri i Linköping i Sverige besøkt, for å se hvordan de utfører overflatekontrollen i praksis.

Slakteriet hadde satt av en posisjon på slutten av slaktelinja, til å registrere og skjære vekk synlig forurensning etter de samme retningslinjene som Livsmedelsverket bruker. Anmerkningene ble plottet inn i et skjema som var inndelt etter områder av slaktet. Dersom det ble mange prikker på et spesielt område, ble posisjonen på slaktelinja som håndterte dette slakteområdet kontaktet. Personell på denne posisjonen ble informert om mye forurensning og fikk beskjed om å korrigere arbeidet. På slutten av dagen ble disse prikkskjemaene oppsummert og lagret for å se trender og ha dokumentasjon.

I Norge

I Animaliehygieneforskriften § 1, vedlegg III avsnitt I kapittel IV, pkt. 10 stilles det krav til at det «ikke skal finnes noen synlig fekal forurensning på skrottene. All synlig forurensning skal fjernes så raskt som mulig ved reinskjæring eller andre metoder med tilsvarende virk-

ning». Animaliehygieneforskriften kom til Norge med EUs Hygienepakke i 2010. Nå er ikke reinskjæring noe nytt i norsk slaktning. Det kom gradvis inn i slakteprosessen etter hvert som vannbruken ble faset ut på begynnelsen av 1990-tallet. Før den tid forsøkte man å spyle vekk forurensninger med vann, men prøvetaking viste at dette hadde liten effekt. Forurensningen ble i stedet spredt utover slaktetoverflaten og kamouflert. Det mest synlige gikk man over til å skjære bort. Etter E. coli-saken ble det et voldsomt fokus på å skjære bort alt en kunne finne - både støvkorn, hår, ull og fekal forurensning. Noen skar bort hele slagsidene på nesten alle lammene, mens andre var mer nøye og skar mer forsiktig.

Tilsynskampanje på lam

I Norge gjennomførte Mattilsynet i 2012 et tilsynsprosjekt på slaktehygiene småfe. Ett av kontrollpunktene i dette prosjektet var lagt opp etter den svenske malen.

I hver tilsynsrunde skulle man, etter endt slaktebehandling, undersøke 30 slakteskrotter dersom slaktemengden var over 200 småfe pr dag og 15 dersom den var lavere. Synlig forurensning ble definert som materiale fra mage-/tarmkanalen og oppfyller begge de følgende kriterier:

- Gul, grønn eller brun til svart i fargen
- Fiberaktig, vegetabilie lignende tekstur

Etter totalt 121 tilsynsrunder på 29 slakteri ble 12 % av tilsynene bedømt som uakseptable (> 10% av slaktene forurenset) og 73 % som bra. Dette er vesentlig bedre enn den svenske undersøkelsen fra 2007, der medianen var 13%. Det ble gitt "varsel om vedtak" 11 ganger, mens "påpeking av plikt" ble gitt 7 ganger.

Ulik praksis

Etter å ha gått gjennom tilsynsrapportene fra 17 av de 29 slakteriene er det klart at ikke alle i Mattilsynet har forholdt seg helt til definisjonene. Noen

har registrert blodflekker som det sannsynligvis er vominnhold i, mens andre har registrert dryss fra frambein og ull. Ingenting av dette var blant kriteriene Mattilsynet hadde satt opp. Et sted ble det krevd at alle slaktene skulle være uten synlig forurensning, mens et annet sted ble det kun gitt «påpeking av plikt» selv om 50 % av de kontrollerte slaktene hadde synlig forurensning. Her virker de svenske retningslinjene klarere, med aksept av et visst antall med forurensning pr kontrollperiode.

Stor ressursbruk

Ved besøk på det svenske storfeslakteriet var det tydelig at det ble brukt mye ressurser fra slakteriets side på å kontrollere og reinskjære slaktene. Livsmedelsverket brukte også betydelige ressurser på kontrollene. I norske småfleslakterier ser vi det samme. Også der brukes det store ressurser på etterkontroll og pussing. En svakhet med den svenske undersøkelsen er at den ikke er fulgt opp og sammenliknet med mikrobiologisk undersøkelse av slakt og nedskjæringsprodukter. Sammenhengen mellom forekomst av fekale bakterier og synlig forurensning fra mage-/tarmkanalen, er ikke alltid like tydelig som forventet. Begrensning av definisjonen av forurensning synes heller ikke optimal. Riktignok er fekal forurensning det viktigste for mattryggheten, men det er ikke tilfredsstillende med rester av ull eller hår heller.

Mye ekstra håndtering

Ekstra kontroll og ekstra pussing fører lett til at slaktene håndteres mye. Da er sjansen også større for at mer håndtering påfører eller sprer forurensning. En annen ulempe ved mye reinskjæring er at de beskyttende hinnene skjæres i stykker. Dette gjør at bakteriene som fortsatt er til stede får bedre vekstbetingelser. Det vil også være en konflikt mellom hygienisk arbeid og krav til arbeidssikkerhet. Mange velger å bruke skjærehansker for å unngå å skjære seg. Dette er ikke en ideell hygienisk løsning,

selv ved bruk av plasthanske utenpå. Metoder som steaming, pasteurisering eller spraying med organiske syrer kan være et alternativ, men da bør metoden være automatisk, ellers er det forurensningsfarer også her med ekstra håndtering.

Gjennomgående gode resultater

Det er også et spørsmål hvor mye en skal lete på hvert slakt. I den norske kartleggingen ble det rapportert store forskjeller i kontrollintensitet. Det forekommer alltid både synlig og usynlig forurensning ved slaktning. Steril slaktning er umulig. Dersom en leter lenge nok vil en alltid kunne finne forurensninger.

Slakterienes egenkontroller viser også at slakt og kjøtt i Norge, med få unntak, har en tilfredsstillende bakteriologisk kvalitet. Dette er viktig dokumentasjon i diskusjonen om innføring av enda en ekstra kontroll og styring av ressursene i slakteriet. Skal systemet innføres også i Norge, er det viktig at både slakteriene og tilsynsmyndighetene også retter fokuset mer framover på slaktelinja, slik det er gjort i Sverige. Kontroll alene har liten verdi hvis det ikke følges opp med raske tilbakemeldinger til slakterne og forbedringstiltak langs linja.

Tabell 1: Vurderingskriterier og foreslått virkemiddelbruk i Mattilsynets tilsynsprosjekt for småfe

	Grenseverdier	Virkemiddel
Bra	Ingen eller unntaksvis forekomst av forurensning	Ingen
Tvilsom	< 10 % med forurensning etter kriteriene	Varsel om vedtak bør vurderes
Uakseptabel	> 10 % med forurensning etter kriteriene	Varsel om vedtak skal brukes

BAKSTYKKET

På bakstykket finner du litt av hvert, både nytt og gammelt. Har du tips til små saker eller et bilde du gjerne vil dele med Go'mornings lesere sender du en epost til: animalia@animalia.no. I emnefeltet skriver du «tips til Bakstykket».

Kyllinglår

med byggris og grillet paprika

Ingredienser (4 porsjoner)

- 4 stk grillet kyllinglår
- 3 pose byggris
- 1 glass grillet paprika, hermetisk
- 6 stk vårløk

Dressing:

- 2 dl letrømme
- 1/2 ts salt
- 1/2 ts pepper

Slik gjør du:

1. Legg kyllinglår i en ildfast form, og varm dem i ovn på 200 °C i 15-20 minutter.
2. Kok byggris etter anvisning på pakken.
3. Skjær grillet paprika i strimler og vårløk i tynne skiver.
4. Ha grillet paprika og 2/3 av vårløken i en bolle sammen med den kokt byggris. Bland godt sammen og smak eventuelt til med salt og pepper.
5. Bland resten av vårløken sammen med rømme, smak til med med salt og pepper.

Server de varme kyllinglårerne med byggrissalat og rømmedressing.

Matprat.no

Streetfood-trenden til Norge

Pulled pork med coleslaw (Matprat.no)

I år skal det grilles gatemat

Når grillsesongen om kort tid settes i gang for fullt, er det stor sjans for at maten din er inspirert av såkalt streetfood. Små, tøffe og godt krydrede retter vil finne veien til de mange norske grillene denne sommeren.

Bjørn Tore Teigen, tidligere verdensmester i BBQ, forteller at streetfood-trenden sakte men sikkert har gjort seg gjeldende over hele verden. Han påpeker at streetfood har eksistert i flere tusen år, men at det er først i de siste årene profesjonelle kokker har hevet seg over trenden.

– I USA, Storbritannia og Australia finnes det kjente gourmetkokker som har satset på egen food-truck. At gatematen da blir av høy kvalitet, er ikke overraskende, sier Teigen.

Nyansatt Spesialrådgiver Fjørfe

Marlene Furnes Bagley er cand.agric (Master i husdyrvitenskap) fra NLH/UMB på Ås i 1997. I tillegg avslutter hun i 2013 en Master of Management fra BI. Marlene har siden hun var ferdig på Ås arbeidet med rådgivning, kursvirksomhet mv innen fjørfeproduksjon, først i Norsk Fjørfelag, siden i Fagsenteret for fjørfe og i Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund, før hun kom til Animalia våren 2013.

